ᲑᲕ.ᲕᲐᲑ
Λ64

ალიტერატურატი

ჟურნალ

№ 1

აყუა — აფსიზნთშიყუთზქზრთა — 1940

Дзыхцыбеи
83.3АБг
А 64

АПРОЛЕТАРЦИА АТОЗЛАЖЬА ЗЕГЗДЗ РЭШЗ ИЫОЬЬ, ЗОЖШЗИДЗЗОЖЗЛ!

АФЫЗГ АСОВЕТ ЗОЫЬЬЗЦОА РЕИДЗЗДА

АЛИФЕРАХЬЬРАХО ЖШЬРНАЛ

58

№ 1

54

БИБЛИОТЕКА
АБХАЗСКОГО ИНСТИТУТА
ГУМАНИТАРНЫХ
ИССЛЕДОВАНИЙ

АБХАЗСКИЙ МУЗЕЙ
им. Д. И. ГУЛИА
БИБЛИОТЕКА

АЬЬЫА — АФЗОГЗНТЗОЫЬЫТЗЖГЗНТА — 1940

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

СОЮЗ СОВЕТСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ АБХАЗИИ

ЛИТЕРАТУРНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 1

СУХУМИ — АБГОСИЗДАТ — 1940

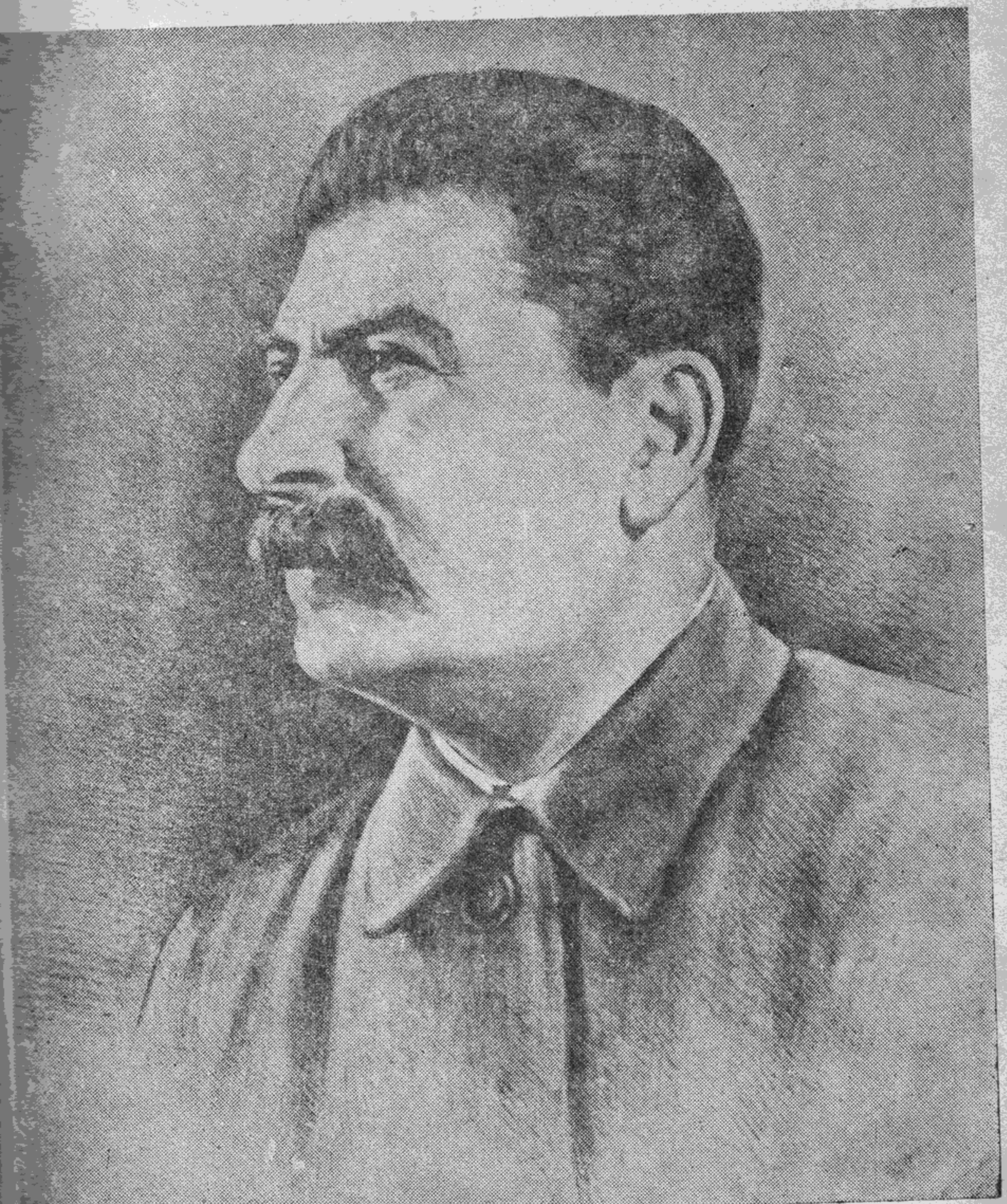

აჳჷზა იოსიფ ვისსარიონ-იფა სტალინ
ასოციალისტთი კრურა აფჷრხაწა ჰია ახჲძ ითარაზჷ

სსსრ ირეიჰაძოუ ასოვეტ აპრეზიდიუმ

აუკაზ

აბოლჲშყევიკტი პარტია აიჭყკაარეი, ასოვეტტი ჰიგნთქარრა აშაქურგილარეი, სსსრ აჭყჷ ასოციალისტტი უააქილარ რჷჩაფარეი უსაჭყჷ, ასოვეტ ეიდგილა აქილარქუა რჷბჲარა ბზიაეიბაბარა არჷღუღუარაჭყჷ ზდაუამ აუსქუა ილყირშყაზ რზჷ, აჳჷზა იოსიფ ვისსარიონ-იფა სტალინ, ხჷნჳაქია შყჷქუსა ანიხჷწუა ამშყ აზჷჰიან — ასოციალისტტი კრურა აფჷრხაწა ჰია ახჲძ ითაზააიტ, სსსრ ირეიჰამოუ აჰამთა — ლენინ იორდენგჲჷ ითანჷ.

სსსრ ირეიჰაძოუ ასოვეტ აპრეზიდიუმ
ახანტაჲჷ მ. კალინინ

სსსრ ირეიჰაძოუ ასოვეტ აპრეზიდიუმ
ასეკრეტარ ა. გორკინ

მოსკვა, კრემლჲ,
1939 შყ. დეკაბრ მზა 20.

ლენინ იუს ანაგძაჳ დუ

აჳგზა სტალინ იაჴჲ

აკგრ იაჰზაფსოუ ჰაზგუაკ, ჰჳგზალეჳ!

აბოლჲშევიკტი პარტია აცენტრ კომიტეტ ღუღუალაწიყჲა იუდნგჰიალოიტ უარა, ლენინ იჳგზა, უი იუს ანაგძაჳ დუ, აპარტიიეი ასოვეტ ჟილარი რვოჟუდ—უარა ხნვაჟია შუქუსა უხნწრა ამშ აჩუნგ.

40 შუქუსა ინარეიჰანგ იწუეიტ უარა აპროლეტარტი რევოლიუცია, აუსუცია რკლასსი აჯაჟილარ ზეგი რუს ამაწ აზუუეიჟთეი. აპარტია აზგ, აპროლეტარიატ რდიკტატურა აზგ ლენინ აქუფარა დგზჭუგზ აჭუგ იზიაშუაძაზ სორატნიკნგ უყან. ლენინ უივაგლანგ აკგრ შუქუსქუა ალშარა დუ ზმოუ აბოლჲშევიკტი პარტია არგგლარა აჩაფარა უაჭუგნ. ლენინ უივაგლანგ, 1917 შუქუსა ოკტიაბრ მზაზგ აბჯარ შთიხნგ ავოსსტანიე აყაწარახჲ აპარტიიეი აუსუცია რკლასსი უგონ. ლენინ იზააიგუაძოუ პომოშნიკნგ უზლაყაზალა უარა უხათალაწიყჲა ოკტიაბრტიი ავოსსტანიე აუს ზეგჲგ აჩუაზგყაწარეი, აუსუცია რკლასს მანშიალარგლა ამჩრა რგარეი ანაპხგარა აზგყოუწონ.

აჰიაა ნგრციტიი აიმწიაციეი აბურჟუაზია პომეშჩიკტი ბელოგვარდეიშჩინეი ირჭუაგლანგ აჯგნჯტიგლატი გრაჟუდანტი ეიბაშრა აშუქუსქუა რაან უარა, აჳგზა სტალინ, ლენინ ინაპხგარალა, არევოლიუცია ანასგფ ახჲგრგძბონგ იახჲგყაზ აჶრონტქუა ზეგჲ რჭუგ, არ ყაფშ აიააირაქუა იაგოზ ხათალა რგუაზგრხაწაჳნგ რეიჭუკაავნგ უყან.

ლენინ დანფსგ აშთახჲ აბოლჲშევიკცაა რპარტია უარა ხშუგჳ დუ ზწოუ უნაპხგარალა, იარა ამჳაჭუგ აუადაჳრა დუძძაქუა ირიააინგ, ჰტიგლა, ასოციალიზმ აიააირა არგარაჭუგ იკგლნაგუეიტ.

აჟილარ რაღაცია ხუმგაქუა ატროცკისტცია, ზინოვიევრაა, ბუხარინრაა ირთახჲნ, ჰტიგლაჭუგ ასოციალიზმ აიააირა შუაგო აზგ აგურახაწარა აუსუცია რკლასს, ასოვეტ ჟილარ ირგმაზ რგმრხგრც, იზნგკგმკუა-იჳგნტიგმკუა რჩუაზგრკხჲან აპარტია აჳნუწყალა ეიწარყჲარც, აბოლჲშევიკტი პარტია აკრა ფგხხაა ირგარც, ასოვეტ მჩი ასოციალისტტი რევოლიუციიეი თადგრხარც. ასოციალიზმ ალაცია, აპარტია ალაცია ღუღუალა, პრინციპლაწიყჲა რაქუფარაჭუგ, უარა უნაპხგარალა ლენინიზმ აზგ აქუფარაჭუგ, აჩუეილანარწიეიტ აცენტრ კომიტეტ, ჰპარტია ზეგჲგჲგ. უარა იშაქურხუეიტ, ტიგლაკაჭუგ ასოციალიზმ აიააირა აგარ შუალშუო აზგ ლენინ იტეორია, აბრი ატეორია დუ იწაგჲ ფხჲაყა იურჭუეიტ, უი ალა ეიბუთეიტ აპარტიეი ასოვეტ ეიდგგლა აჯაჟილარ რმილლიონტი მასსაქუეი — არი, არევოლიუცია ალაცია რაარფშრეი იცყჲა-შიყჲა რგარეი შაქუნარგგლუეიტ.

უარა უნაპხგარალა აბოლჲშევიკცაა რპარტია, ატიგლა ასოციალისტტი ინდუსტრიატორა ნანაგძეიტ, იყანაწეიტ აინდუს-

ტრიატი ოჩაგქუეი არაიონქუეი ჭთჳცქუა, აინდუსტრია ხდამთეი აინდუსტრია ლასი ზეილდაყამ რზაუადქუა, ამაშენაქუა რჳყაწარაზჳ ალშთარა დუ ზმოუ აზაუადქუა; ართ, ჟილარ რჳნხამჳა ზეგდჳ ტეხნიკალა არეკონსტრუკციატირეი სსსრ ატოჳლახდჩარა იჭთჳცძოუ მათიახულა აიბჳთარეი (**აიქუნჳხრეი**) შაქუდჳრგჳლთჳიტ. უარა უნაპხგარალა აპარტია აქჳთაჭთჳ უბრი ეიფშთ არევოლიუციატი აარჭირა დუძძაქუა ყანაწეიტ, ინეიუჟნჳ აკოლლექტივიზაციატირეი აკულაკცია იზლაკლასსუ ალა რჳრძრეი აიფშთ, აკოლხოზტი რგჳლარა აიააირა იაგაზ აბზოურალა აკჳრ მილლიონლა ზხჳფხდაძარა რაცოუ ანხაკჳჟილარ აკულდტურატეი აბზანხარატეი ფსთაზაარა ნარზჳშაქურგჳლანჳ. ჰარა ჰტოჳლა ამჩ ლშთარა დუ ზმოუ ინდუსტრიატი დერჭთავანჳ იყალთჳიტ, აკოლლექტივტი დგდჳლქუაარჳხრა დუ იატოჳლანჳ იყალთჳიტ, ასოციალიზმ აიააირა ახდაგაზ იატოჳლანჳ იყალთჳიტ.

აბართ აქუჭთიარაქუა რჳბზოურალა ასოვეტ ეიდგჳლა აჟილარქუა რკულდტურა ირლასძაწეყდანჳ აზჰარა იაჭთუპ. ასოვეტ მჩრა, ასოციალიზმ აუს ირჳზგუაკჳუ ასოვეტტი ინტელლიგენცია ჰამოუპ.

უარა უნაპხგარალა აპარტეი ასოვეტ მჩრეი ეიჭთჳრკააიტ, ადეახდტეი ჰალაცია ზეგდ რუნჳტი ჰაფსადგდჳლ ახდჩარაზჳ ჰზჳქუგულთთუანჳ იყოუ, ამჩჳლშთარა დუ ზმოუ, წახარა ზქუმ, ზეილდაყამ ტეხნიკალა ეიქუნჳხ იყოუ არ ყაფშ.

აუსუცია რკლასს, ანხაკჳჟილარი დარეი ეიდგჳლანჳ, აბოლდშთევიკტი პარტია ანაპხგარალა ნაძაძა, წჳხუაფწეარალა იარძიტ აუაკჳი აუაკჳი ექსპლოატაცია რზეიბაურა, იაგდჳშაქუნარგჳლთჳიტ სსსრ აჭთჳ ასოციალისტტი შაქუგჳლაშა ჭთჳც კრიზისზააიტ უსურთადარაზააიტ ზზჳმდრძო, აჯაჟილარ რმატერიალტი ბზაზარეი კულდტურალა იზთაგჳლოუი ესააირაგდჳ რჳზჰარა შაქუზრგჳლო. ჰარა აქუფარა ჰაზჭთუ აბრი ახრა ზმოუ აიტოგ ადუნეი ზეგდჳ აზჳ ათოურჳხტწაკჳ ამოუპ, უი, ასოციალიზმ აიაირა შთაგო აზჳ *(торжество)* ადუნეი ზეგდტეი აჯაჟილარ აგშლრა ირჳმოუ არჳლულუოიტ.

უარა უხათალაწეყდა აკტივლაწეყდა უნაპხგარალა ჰპარტია იშაქუნარგჳლთჳიტ ამჩჳლშთარა დუ ზმოუ ამილათ რაცეატი ასოვეტტი ჰიჳნთქარრა, სსსრ აჟილარქუა ეიფყდარა ზქუმ რბზიაეიბაბარა დუ---ურთ რჳშით კაკაჭრეი წახარეი რქუმკუა რჳყაზაარეი ზალოგნჳ იყოუ — არჳლულუეიტ სსსრ აკონსტიტუცია ჭთჳც, აიაირა ზგაზ ასოციალიზმი ინეიწხძოუ რსოციალისტტი დემოკრატეი რკონსტიტუცია იაგდახუთაწეყდანჳ აჟილარ სტალინტი კონსტიტუცია ჰია ახდჳრწეიტ.

ლენინ ეიფშთწეყდა უარგდჳ, აჳზა **სტალინ**, არევოლიუციატი ტეორია აჭთიარეი აპროპაგანდა აზჳყაწარეი ესნაგდ დაარაძა აწანაკჭუანჳ იუფხდაძთ, იაგდუფხდაძოიტ ჰტოჳლა აჭთი ადუნეი ზეგდჳ აჭთი მილლიონჳჳლა აუაა ირტინჳ *(достоянием)* იყალაზ, უარა, აკლასსიკატი ტეორიატი უუსუმთაქუა, აიმპერიალიზმი აპროლეტარტი რევოლიუციეი რეპოხთეი, ადგდჳლ ფჳჯარა იშთანჳ ხუთაკ აჭთჳ ასოციალიზმ აიააირა ანაგატეი აეპოხთეი აუსშაქუგჳლაშა ჭთჳცქუა რაან მარქსიზმ-ლენენიზმ ფხდაყა არჭთიარა აკუნჳ იყოუპ აკაპიტალიზმ ააკურშთანჳ იანჳყოუ აამთაზტეი ასოციალისტტი ჰიჳნთქარრაზჳ აწარა ყაწანჳ, უარა იურჭთიეიტ აჰიჳნთქარრა ამარქსისტტი-ლენინტი ტეორია. აპარტია მარქსიზმ ლენინიზმლა ეიბჳთოუ, უარა ააფსარა ყამწაძაკუა აპარ-

ტია ორგანიზაციალა ეიდუკჷლონ. აჷრი აბზოურალა ინაგძოუპ ჰპარტია ასტალინტი აკზაარა.

უარა აგუცარაკრეი ანაპხგარეი ჲოუწოზ რჷბზოურალა ირჰშიოუ, აბოლჲშევიკტი პარტია აქუჰჲიარა ბზიახუძაქუა იროუაკნჷ იყოუპ აკადრჷრქუა ირლასძანჷ რჷზჰარა, ასოციალისტტი რგჷლარეი ასოციალიზმ ატიჷლახჲჩარეი ამაწ რზუცია ჰშჷცქუა აკჷრ ნჷზჷქჲვჷკ რჷქურგჷლარა.

აჟილარ ამაწ რზურა დუ უმჩქუა ზეგჲჷ ათო,—უარა, აჳჷზა **სტალინ**, **ლენინ** ეიფშწოყჲა უჟილარ ბზია იუბოიტ, აჟილარ ურყუთხანგჲჷ უყალამაშთამ. **ლენინ** იეიფშწოყჲა, უარგჲჷ, ასოვეტ ეიდგჷლა აჰშტიი ადუნეი ზეგჲტიი აჯაჟილარ დუდუალა ბზია ურბოიტ.

იახჲა, ხჷნვაჟია შთჷქუსა უხჷწრა ამშთ აჩთნჷ, ჰარა ჰპარტიეი ასოვეტ ეიდგჷლა აჟილარქუეი უარა იანუქუნჷჰიო, იანაკუზაალაკჲ დაჩთაზნჷ ეიფშთჷმკუა, **ლენინი სტალინი** რზნამია აწაყა რცენტრტი კომიტეტ აკუშთა-მჷკუშთა ეილაწიანჷ იყოუპ, ნასგჲჷ, აკომმუნიზმ ინაგძაძაწიყჲანჷ აიააირა არგარაზჷ არინახჷსგჲჷ აქუფარა იაზჷხთიროუპ.

ნაგძარა აქუზააიტ წახარა ზქუმ აბოლჲშევიკცია რპარტია, **ლენინი სტალინი** რპარტია!

აკჷრ შთჷქუსქუა უჰაგჷმხააიტ იჰაზგუაკჲაძოუ **სტალინ**, აპარტიეი, აუსუცია რკლასსი, ასოვეტ დგჲჷლთი ადუნეი ზეგი რჰშტიი აჟილარქუეი რგურლჲარაზჷ!

ზეგეიდგჷლოუ აკომმუნისტ
(ბოლჲშევიკ) პარტია
აცენტრ კომიტეტ.

1939 შთჷქუსა დეკაბრ მზა 20.

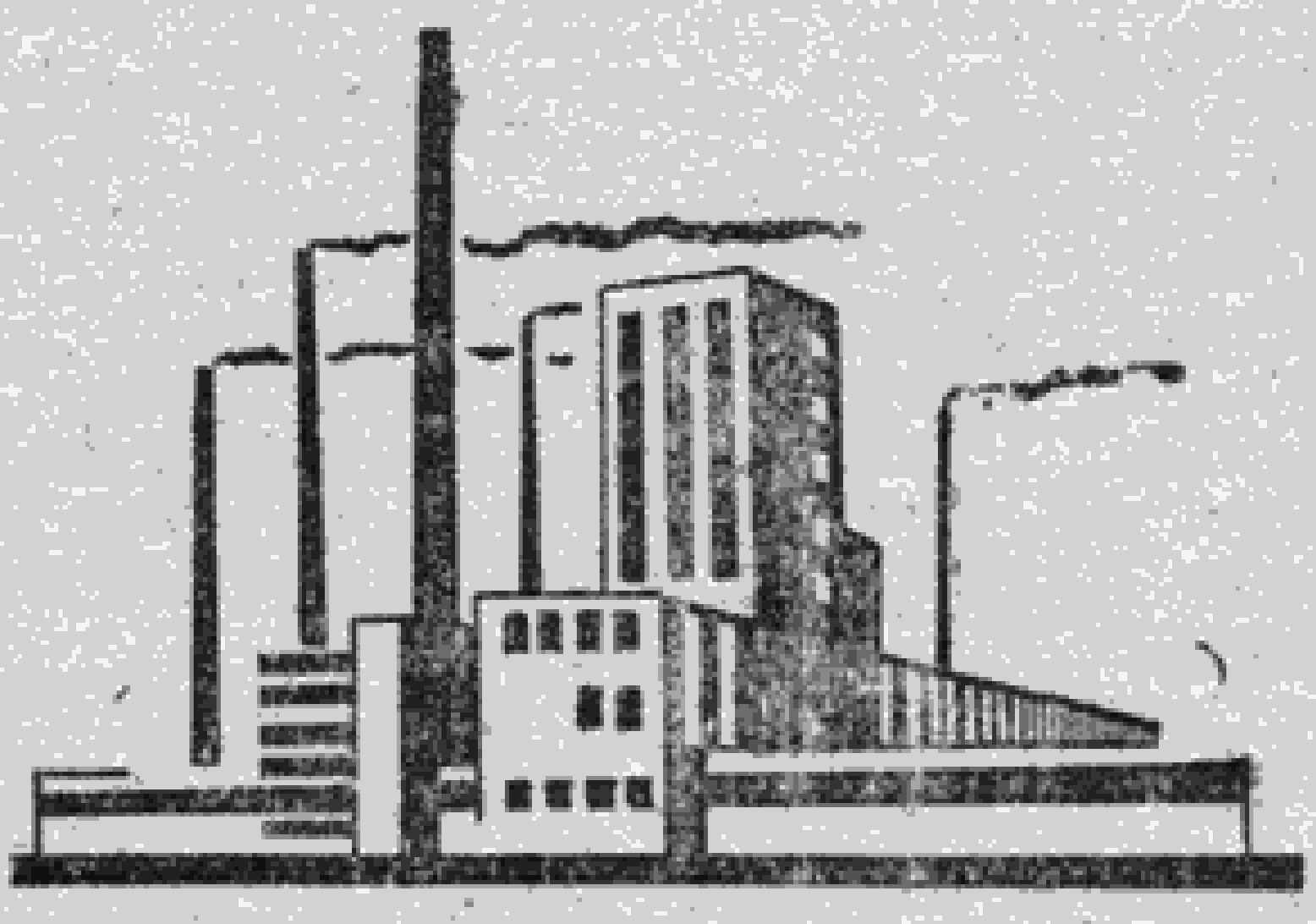

სტალინ იზე აშია

წა ზმამ ამშჯნ ეიფშჯუპ იგუთბაა,
იმოუპ წკხუა-ფწეა ზმამ აგუბლრა,
აგუაყცია ირითიტ იფსთაზარა ზეგჯკ,
უბრი აზკ აძიკ იეიფშჯ იარა ინეიხჯკფშჯიტ ჟიოლარკ:
არი ჰა-სტალინ დუ იაუპ.

ალაცია დრაბაშუა ფხჯაყა იცოზ,
იაჟიკზგჯკ იჭჯაზგჯკ რგუ აცაფხა ზკკუ,
აიბა, ანანამგა, ხკლკკლართაკ ზკმბაძოზ,
ზგუშჯფკლა, ხამეიგძარადა იზკხჯჩო.

ზალაცია ზეგჯკ რშამხკ რკწაზკრყუალო,
აჯაბააი, ადკრრეი რკხუ გზია იზშო,
გზია ბარალა ახუჭქუა რგუ ზკრთიუა,
გურლჯარალა ჰარა ანხარა ჰაზთუა,
აბრი იაუპ ჰარა ჰა-სტალინ დუ.

არკცჰაი ანანამგჯეი ზეგჯ ნეილკმხრალია
ალაშცარა ინკწგანკ, ალაშჯარახჯ ინაზგჯუა,
აგურლჯარეი, ანასკფი ჰარზკმაშჯშჯუა,
აბასალა აჯაბაა ჰაქუჭჯიო იყაზწაზ.

ლაბყჯაკ-ლაბყჯაკ ზკკზ ჰნაპქუა,
დაარკხან ჯარაკ ინეიდიწეიტ
ურთ ირკკზ აბრა იააყალთჯეიტ იხჯნკ,
ამჩ ჭჯკც ჰალაიწან, ჰყალთჯეიტ ჰალულუანკ,
აბრი იაუპ ჰარა ჰა-სტალინ დუ.

აშია ხააქუა რზკ ჰარა ჰჭჯკ აზკრტკზ,
ააფკნრა გურლჯახუნკ იაჰზკრბაზ,
იწიკუაზ, იხჯუაზ ზეგჯ ზკრჩჩაზ,
ჰტიკლა დუ ანასკფ გზია აზფკზყაზ.

გუკალა, ფსკკალა ჟიოლარ რზკ იხუცუა,
ზკხშჯკკი, ზკლშჯარეი ზეგჯ ურთ რზკ იზთახკუ,
ლენინ დუ იფა—ეიჰაბუ,
აბრი იაუპ ჰა-სტალინ დუ!

აკოლხოზნიკ **სეიდჯუ კუარჭია** იჰიამთოუპ,
გუდოუთა არაიონ ლკხნკ აქკთან ინხო.

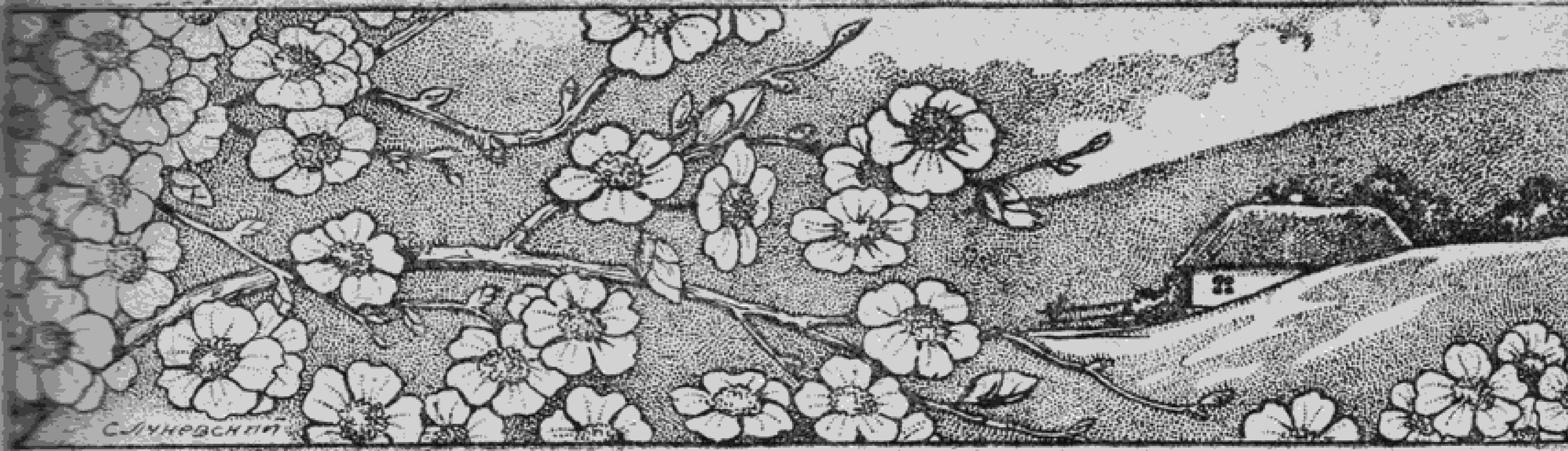

იჳარღუღუაპ ჰტიგლა ახჲჩარა აუს

„იშჵზალშჵაუალა ირზგრჰატიუპ, ირღუღუატიუპ—ჰარა ჰარ ყაფშ, ჰაჶლოტ ყაფშ, ჰავიაცია ყაფშ, ოსოავიახიმ. ჰარა ჰტიგლა ანთგწტიი ჰაღაცია რჶოკუსქუა იარბანზაალაკჲ, „იაქუშიაშია“ იყალო აკგ იარბანზაალაკჲ ჰგუ ჰჩჵანგმკუა იააჰაქუმშიარცგ, ეიბაშრგლა იჰაქულარც აშიართა იყოუ აზგ ჰარა ჰაჟილარ ზეგჲგ ესქჲგნაგჲგ ამობილიზაცია იაზგხჵიანგ იჰამაზაროუპ...“, იჰიეიტ ავგზა **სტალინ,** აპროპაგანდისტ ივანოვ იყნგტი აშიყუ იოუზ ათაკ აჭჵგ.

აბართ აჟიაქუა რყნგ იჰიოუპ, ჰსოვეტტი ტიგლა, ჰაღაცია ირციაჰხჲჩარაზგ იათახგუ აუსქუა რპროგრამმა ნაგძა.

აბრა, ზგდა ადუნეი აჭჵგ იყამ ჰსოციალისტტი ტიგლა ზაწიგკ აჭჵოუპ აჯაჟილარ რხგ იაქუითნგ, რგბზაზარა გურღჲახუნგ რნაპალა ირჩაფო იახჲხყოუ. არი აბზაზარა გურღჲახუ აჯაჟილარ რხაზგ ირჩაფო ალა იცოგხჲჩარა, **სტალინ** დუ იშჵგიჰიაზ ეიფშჵ ჰსოვეტტი ჟილარ ზეგჲგ აძიკ იეიფშჵ იშჵაზგხჵიოუ, უი რაშიაჭჵგ ირჰიოიტ, რაჟიაა იალოუპ:

„ჰართ, უი აბზიახუ ახჲჩარაზგ
ჰახჵიოუპ, ესქჲგნაგჲ ჰახჵიოუპ,
ავგზა **სტალინ** დანჰაფხჲო აზგ
ალევ ჰია ჰნეიუეიტ, ჰაიქუშიოუპ“.

გუშჵფგლა ალა ინეიჭჵაგგლარა ანავსგჲგ, ჰტიგლა ახჲჩარა აუს არღუღუარა, ასოვეტტი ჟილარ აზგქუფოიტ დასუ რნაპგ ზლაკგუ აუს ხკგ აშთგხრალა.

ზპეროუ აფსა იაცლაბუა, ზაჟია აჰიაცგაში იავსუა აშიყუვვგჲგ, ივგმთაქუა რგლა დაზგქუფოიტ ჰტიგლა აფსადგჲგლ ახჲჩარა აუს არღუღუარა. აჯგნჯ ტიგლა აბზიაბარა აშთგხრა,—აზგრჰარა.

აშიყუვვგ,—აპოეტ—აჟიალა, აშიალა მილლიონ ვგლა აუაა ირაციაჟიო, უი აფხჲატიი არიადქუა რჭჵგ იგგლოუ ეიბაშვუპ, არი ინაპაჭჵგ იმოუპ ირეილჲუ აიბაშგგა აბჯარ.

აბრი რხატიგ აბჯარ ფგშიალა რგფსადგჲგლ ალაცია რაქუფარა აზინ აშიყუვვი აპოეტი ირგმოუ, უი პატგუ ზქუუ გურაგარა დუუპ.

უი აგურაგარა ასოვეტტი შიყუვვცია,—ზეილჲათამ ალა ირწაბგრგჵუა იააიუეიტ.

მონგოლია, ხოლხინ-გოლ **აძთაჩი** აჭჵგ აიბაშრაან, აშიყუვვცია—ვ. სტავსკიი, ლ. სლავინ, ბ. ლიპინ, ზ. ხაცრევინ არაყა აუს იმვაფგრგოზ, უი აგურაგარა დუ ართ იროუზ არწაბგრგრა იაზჰიოუპ.

ამრათაშიარახჲტიი უკრაინეი, ამრათაშიარახჲტიი ბელორუსსიეი რჭჵგნტიი აჯაჟილარ ახაქუითრა რგთარაზგ ჰარ ყაფშ რგქუფარაან, აპოეტცია — ვ. ლებედევკუმაჩი, ვ. ლუგოვსკიი, ს. კირსანოვი უბას ეგჲგროთგჲგ რაჟიაენრაალაქუეი, აშიყუვვცია—ბ. გორბატოვ, პ. პავლენკო, ბ. ლევინ უჰიარგჲგ რვგმთა აიბაშრატი ოჩერკქუეი აჶრონტ აჭჵტიი აგაზეთქუეი, აჟიგლარაზგ აპრიკაზ ინავარგგლანგ ირნგრწოზ, უი აგურაგარა დუ ართ იროუზ არწაბგრგრა იაზჰიოუპ.

ჶინლიანდიატიი ბელოგვარდეიშჩინა იაჭჵაგგლანგ აქუფარაჭჵგ იალახუზ აშიყუვვცია: ლ. სობოლევ, ა. ტვარდოვსკიი, ა. პროკოჶევ უბას იწაგჲგჲგ ირაციავნგ,

არ ყაფშ ახუთაქუა რჭთგ ითგწგუაზ აგაზეთქუა რჭთგ აკტივლა აუს ირუაზ, უი აგურაგარა იროუზ არწაბგრგრა იაზჰოუპ.

აბელოტინცია ირჭთაგგლანგ რაქუფარაჭთგ ადწა იმაზ ტგრხაწალა იახდგნაიგძაზ აზგ, აშიყუკვგ ვ. სტავსკიი ასოვეტ ჰიგნთქარრა აიჰაბგრა რყგნტიი აორდენ იოუზ, უი აგურაგარა დუ ასოვეტტი აშიყუკვკიაა იროუზ არწაბგრგრა იაზჰოუპ.

ართქუა ზეგდგ იაჰდგრბოიტ, ჰარა ჰლიტერატურა ჰსოციალისტტი ფსადგდგლ აფაცია იაშთაქუაწიყდა, ზჯგნჯტიგლა გუშთფგლა ახდჩარა იაზგხგიოუ რნაპალა იშთგყარწო. უბრი ანაკსგდგ ართქუა იაჰდგრბოიტ აშიყუკვკიაა რკადრ ხადარაქუა, აიბაშრეი ატრონტ აჭთგ აუსურეი იშთგრზგყაწოუ.

ახა არი ალა იუზჰიომ ჰარა ჰლიტერატურა ატიგლახდჩარა უს აჭთგ იჰახუთაზ ზეგდგ ყანაწეიტ ჰია, იუჰიარგდგ ფგრხაგამზარ ხუართარა ზლამ, ბაშთა ჩთხუარახოიტ.

იააგაპ აბრა აფსნგ, აშიყუკვკიაა რკვნუწყა ატიგლახდჩარატი უსურა შთგშაქუგგლოუ ატიგ.

არი აჭთგ ჰარა იჰაგგუ მაჭგმ. უაქიგ ააიგუა აფსნგტიი აშიყუკვკიაა რეიდგგლა აპრავლენიე აოტჩოტ იყაზ აჭთგდგ იაზგუართეიტ, აშიყუკვკიაა რკვგმთაქუა რჭთგ ატიგლახდჩარა იაწანაკთუა აზწაარაქუა იახდგნძახუთოუ იშთგშთგხგმ,—იშთაარფშთგმ. ჰაფსუა ლიტერატურაჭთგ დაარა იმაჭუპ, ჰარ ყაფშ ტგრხაწა, ჰატლოტ ყაფშ, ხდგძ დუ ზმოუ ჰავიაცია უჰია ირგხჰიაანგ იკგუ.

არი აგხა, იაარლასძანგ იაფგრხტიუ აკგ აკუნგ ჰაფხდა იშთოუპ. დგზუსთზაალაკგდ ასოვეტტი შიკუკვგ,—აპოეტ, იახდა, იზგშთა ჰია იზჭუიკთუა ატემაქუა რაფხდა იგლაზაროუპ, აბრი ატიგლახდჩარა იაწანაკთუა აზწატიქუა.

აშიყუკვგ იბზიანგ იდგრუაზაროუპ აიბაშრა ატიგდგ. უი ადა არი იზილშთთ. იბზიოუ კორრესპონდენტნგ აიბაშრაჭთგ აყალარა, უბას არ ყაფშტი გაზეთა იაქუნაგახაშთა რედაკტორნგ დყალარც. ას აყაზარა ხგმფადა იათახგუპ. იზბან აკუზარ აშიყუკვკიაა კორრესპონდენტციაასი ატრონტქუა რჭთგნტიი აგაზეთქუა რგყნგ მაწუციაასაუპ ეიჰარაძაკ იახდათახხო.

აბრი აზგჰიანგდგ იათახგუპ აიბაშრა ატაწარა უს აშიყუკვკიაა რგყნგწყა იშთაალო ეიფშთ აიჭთკაარა. ახა აფსნგტიაშიყუკვკიაა რეიდგგლა არი აყგნგდგ იჩთხუარტიგ იყამ. აბრა იააიდნაკგლო აშიყუკვკიაა რგყნგწყა, იახდა უაკიარაანძაგდგ აიბაშრატიგ აწარაზგ უსკ ეიჭთკაამ.

არი ხგმფადა იათახგუ, ზგფშთრადა ეიჭთკაატიუ აკოუპ. ჰარა იაადგრუაზაროუპ აიბაშრატიგ ადგრრა იახდა დაარა იათახგუ აკგ აკუნგ იშთგყოუ.

1939-ი, უაქიგ ჰაზნუ აშთგქუსი რზგ ჰაყაფშ აიბაშრაქუა რჭთგ აშიყუკვკიაა რალხურა იაანარფშთიტ, აიბაშრატიგ ადგრრა ალიტერატურა აუს ზნაპგ ალაკგუ იზგ იაწანაკგუა.

ნას შიააი აკგზკიაა, ასოვეტტი შიკუკვკიაა „ამობილიზაცია იაზგხგიანგ“ რგყარა აუს ჰარლულუაპ.

ასოვეტი ეპოხა აპოეტ დუ

ჰაზნუ აშჯგქუს აპრელჲ მზა 14 აზგ, ინუეიტ 10 შჯგქუსა, აპროლეტარტი რევოლიუციეი ასოვეტტი ეპოხჯეი რზგქუფაჳ აპოეტ დუ, ვლადინირ ვლადიმირ-იფა მაიაკოვსკი იფსთაზარა დალწიჟთეი.

არი ამშჯ აზგ, გზია ეიბაბო ზჰოოუ აკგუ ეითააცჲაროუ ასოვეტ ჟილარქუა ზეგჲგ, იმჳაფგრგოიტ მგცხუ გზია ირბოზ, ზგუეილგხრა გზიაზ, ზბაჳხატირა დუუზ რპოეტ დუ იფსრა 10 შჯგქუსა ახგწრატი იუბელეი იაზკნგ აიზარაქუა, ავეჩერქუა. უაყა ირგლაციაჟოიტ აპოეტ იფსთაზაარა შჯიხგიგაზი, ზგხუ შარა ზალგმშჯო იკგმთაქუეი რტოგ.

ვ. ვ. მაიაკოვსკი დიიტ იიულჲ მზა 19, 1893 შჯგქუსა აზგ ბაგდად აქგთან ქუთეშტიი აგუბერნია ალესნიჩ ითააცჰარაჭჯგ. აწარა იწონ ქუთეშტიი მოსკვატიი აგიმნაჳიაქუა რუნგ, ახა აკურს დალმგაძეიტ. ახუჭგ კავკაზტიი არევოლიუციონერცია რტგრხაწარატი ქუფარეი, ნასგჲგ ასამოდერჟჯავიე ჳგხჩოზ აუაა გგგშიგგ ჰასაბლა აზნგყუარაქუა იყარწოზი ახუცრა დუ ირთეიტ. იაბ დანფსგ აშთახჲ იაანხჯეიტ ითააცეეი იარეი რხგ ზლანგყურგო ჰია აკგჲგ რგმაძამკუა იმლაშუა. 1908 შჯ. აზგ, აჭკუნ 14 შჯგქუსა ანიხგწუაზ, იჩჯრგდიკგლტ აბოლჲშჯევიკცია. უბრი ინარკნგ დალაგჯეიტ აბოლჲშჯევიკტი პროპაგანდა უს ამკაფგარა. უი დახგრყჲანგ დთაკგნ ბუტგირსკტიი აბახთაჭჯგ. ახა იქურა ახჲმაჭგზ აზგ იუს რზგმძბგზტ, დოურგჟტ. უინახგს, აორგანიზაციეი იარეი აიჭჯცაარა ირგმაზ ანიცეგძ, ასოციალისტტი ყაზარა (ისკუსსტვო) ჭჯგც აფწარა უს დთაგალანგ დგზმაზ, მაძალა აუსურაჭჯ არჭჯიარა ალშჯომ ჰია იფხჲაძანგ, მაიაკოვსკი დაცრგწტ არევოლიუციატი წგსრა.

მაიაკოვსკი აფხჲატიი იკგმთაქუა რგლა დალახუნ აურგსტი ჶუტურიზმ. ახა უი აურგსტი ჶუტურისტცია დგზლარეიფშჯგმზ, ურთ უაკგ დგზლარგლჯიკააშჯაზ რაცეაძან. არევოლიუცია ყალაანძატიი იკგმთაქუა რჭჯგ ტემა ხგს იყოუ „აუაკი აკაპიტალიზმი“ როუპ. უი, აკაპიტალიზმ იხუაჩჯნგ იგუჩჯნგ იამაზ აუაკგ დიზხჲააუა, იგუ იზგბგლუა მაჭ-მაჭ იჩჯიზააიგუატიუა იჩჯიდიკგლტნ. ესქჲგნგჲგ ილაფშჯ იწაშიოზ იზინდანგ იყაზ აუაა, იიაშჯამკუა რგზნგყუარაქუა რცეგმღრა იმაზ, კალამწარ კგმთალა იააირფშჯუან. მაიაკოვსკი, აკაპიტალიზმ აილარეი აცეგმღრეი იმაზ იარფშჯძოიტ უსყანტიი იკგმთაქუა. აპოეტ უსყანგჲგ აგურა განგ დგყან, ახუურა ითაზ აჟილარ ფხჲაყა ალა-

შთარა რზგფხარც იშთგყაზ, ფხდაყა აგურ-
ლდარა შთრგზფშთგზ. იდგრუან, უი აჭთგც
ფსთაზარა იყალო—ასოციალისტტი ზეიფშთ
ფსთაზარა, ახაქუითრა ზმოუ აუაგგ დგზ-
ზნეიუა აყნგ არგუაყცია თგფ შთგრმოუაზ.
ახა უი ასოციალისტტი დუნეი ჭთგც აყნგ
ასოციალ-ეკონომიკატი ეიზგყაშაქუა შთგყა-
ლაშთაზ ასახდა ეილგამგზტ მაიაკოვსკი იაზ-
ხუცრაჭთგ. ამალა ეილკაანგ იდგრუან, დგზ-
ზხუცუაზ ასოციალისტტი ზეიფშთ ფსთაზა-
რა ტიგლაჭთგ აკაპიტალიზმ იახგლჭთიააზ
აიზგყაშაქუა; აქულულუარაქუეი, ახგრბგა-
ლარაქუეი, ეიღუ რგქუხრაქუეი იყაზ რწგ-
ხუტია შთგფწიოზ. აპოეტ ფხდაყა იყალა-
შთაზ ასახდა ახდთიხთუაზ იბომგზტ აკლასსტი
ქუფარა იაქუნაგახაშთა ამგა, ურთ აგუთაკ-
ქუა რგნაგძარაზგ. უი იხგ აზკგდგნ აუ-
ტოპიზმ.

ხაზ-ხაზტიი აკლასსტი გუფქუა ასამო-
დერჟთავიე ახგხრაზგ რწგსრაქუა იყაზ
„აკლასსქუა ეილანგრხუუეიტ“ ჰია იფხდა-
ძონ მაიაკოვსკი. იაჟიეინრალაქუა: „რევო-
ლიუცია“, „პოეტო-ხრონიკა“, „ოდა რევო-
ლიუციი“ რჭთგდგ ირნგფშთუან, უი „აიშ-
ციახარა“ აშაქურგგლარა იაზჰიოუ, აიმაკ-
ქუეი აქუფარაქუეი ანგზხგუა, ადგდგლაჭთ
ასოციალისტტი ზეიფშთ ფსთაზარა შაქუ-
ზგრგგლო აკოუპ ჰია. ფევრალდტიი არევო-
ლიუცია ანგყალა, აპოეტ უს იგუ იაანაგტ,
აჟილარქუა აიმპერიალისტტი ეიბაშრა იალ-
ზგო, ზქდგშთგქუსალა იყაზ აჟიგტიარა ფვგხ-
ხაა იქუზწო, აფსთაზარა ჭთგცძანგ იზჩაფო
აკოუპ ჰია. ახა ფევრალდტიი არევოლიუცია
იაზფვგმწიეიტ აიბაშრა აწგხუტია, უი ია-
გდაზფწიომგზტ. ურგსტიგლატიი აჯაჟილარ
რეიფშთ მაიაკოვსკიგდგ აიბაშრა ამგასშალა
აშთახდ იბზიაწიყდანგ ეილთიკააიტ ფევრალდ-
ტიი არევოლიუცია აყალარა ზგხყდაზი ია-
წანაკთუაზი. უი ეილთიკააიტ აიმპერიალი-
სტტი ეიბაშრა აბურჟთუაზიატი დემოკრა-
ტიალა იშაქურლულუაზ, ეიბარკგზ, ურთ
არჰირატი, აიმწიარატი ინტერეს ირგმაზალა
იყალაზ აკ შთაკუზ.

ოკტიაბრტიი ამშთქუა რზგ, მაიაკოვსკი
აბოლდშთევიკცია იჩთრგდკგლანგ აუსურა
დეითალაგტ. აურგსტი პროლეტარიატ რგმ-
ჩალა ოკტიაბრ მზა 1917 შთგქუსაზგ იყა-
ლაზ ასოციალისტტი რევოლიუცია, ინანა-
გძეიტ აპოეტ შთგქუსა რაციალა დზგზხუ-
ცუაზ ფხდაყატიი აუაატიგგსა რგფსთაზაარა
გურლდახუ. უბრი ნახგს აუს აპოეტ იანეი-
ლთიკაა ოკტიაბრტიი აითააჰირა იყალაზ
ხადას იამაზ აპროლეტარიატ შთრაკუზ,
ურთ რგქუფარა, ასოციალისტტი ზეიფშთ
ფსთაზარა—იიაშთაწიყდანგ აუაგგ იხგ და-
ქუითგზტიუა აშაქურგგლარა იშთაზჰიაზ.
უბრი აყგნტი 1918 შთგქუსაზგ მაიაკოვსკი
იგიტ, ოკტიაბრტიი აითააჰირეი აპროლე-
ტარიატ ახატიგ მჩრა ღუღუანგ აშაქურგგ-
ლარაზ რგქუფარა აფხდაძატიი აეტაპი ირხ-
ჰიაანგ, აკგრძა ზწაზკთუა აფხდაძატიი გგმთა
დუნგ „მისტერია ბუფფ“ ჰია. უი აგგმთ-
აჭთგ იარბან აიბაშრატი კომმუნიზმ აპრო-
ლეტარტი პოეზია აყაზშაქუაგდგ. უბას ირა-
ციაძან არი აგგმთაჭთ იარბაზ ეგდგრთ აპრ-
ლიტიკატი ალიტერატურატი უს ხრაქუა-
გდგ. ნასგდგ აპოეტ 1921 შთგქუსაზგ
„150.000.000“ ჰია იიგგზ აპოემაჭთ იაარ-
ფშთგნ ჟილარგ რხგ იაქუითგზტიგზ აგრაჟთ-
დანტი ეიბაშრა აან ათოურგხაჭთ ზეიფშთ
ყამლაცგზ აფგრხაწარა ირჭთიახაზ.

მაიაკოვსკი ახუურა ითაზ აჟილარ რგფ-
ფსთაზაარა იახჰიაანგ იიგგზ აჟიეინრაალა-
ქუეი აპოემაქუეი რაციაძოუპ. ახა უი არე-
ვოლიუციატი პოეტ იგხანგ ინგფშთუან ასო-
ციალიზმ არგგლარაზ აკლასსტი ქუფარა
ღუღუა იყაზ აგრაჟთდანტი ეიბაშრა აჭე-
რიოდალა აწგხუა შთფგმწიოზ, აკლასსტი
ქუფარა ფხდაყა ეიჰაგდგ იშთგღულუახოზ
ახიზგმდგრგზ.

ჭთგც იშაქუგგლაზ აუსუციეი ანხაცე-
რრესპუბლიკა, აპროლეტარიატ რდიკტ-
ტურა ატიგლა დაარა აამთა ხდანთა ითა-
გგლან. უბრი აამთაზგ აპოეტ იბოიტ აჟეი-
ნრაალაქუა ხფხდაძარალა ირაციაანგ, სახდა-
რკგლა ითიხთუეიტ ირაციაძანგ აპლაკატ-
ჟილარგ დრგფხდოიტ აფრონტქუა რახ-
დრგფხდოიტ ამლაკრეი, არშთრა ჩმახარა
იკაფსანგ იყაზი რაფგხრეი, ახგბრაქუა
ამგაქუეი იხუშთყუბახა ეილაჟგზ რეითაშ-
ქურგგლარეი, აფატი ალხრეი ატილ არდ-
ღუარეი რზგ აქუფარახდ. აპოეტ იაგიტ-
ციატი პროპაგანდატი აჯაჟილარ რხაი-
გუატიარაზ იხგ იაირხუოიტ ირჰიოზ აშ-
ქუა რმატივქუეი რრიტმაქუეი, ურთ აშ-
ლთეიწოიტ იაჟიეინრაალაქუა რყგნტ აშ-
ქუა.

აჰჭჳც ეკონომიკატი პოლიტიკახჲ აიასთაან აპროლეტარტი პოეზია აჳნგწყაგჲგ ააან აგუბჟაჟარაქუა. ახა მაიაკოვსკი ეგჲგრთ აჲოტცია დრეიფშჟგმკუა იჩჟგყაჟჟანგ დგაან ნეპ ახჲ აიასრაან. უი აგუბჟაჟარატი აჳაპ დანახჳს დაზნეიტ, ზგნძა დაზააიგუაზაჲიტ აპროლეტარტი პოეზია. „იყან ირაცაანგ აპოეზია აზგ აიმაკ,—იჰოიტ იარა.— ზარა იქუჰარგგლოიტ იაკზაწჲგკგუ იიაშჟოუ იჭჟგცუ — უი „აპოეზია მჳ~უპ ასოციალიზმახჲ“.

აპოეტ 1923—1924 შჟგქუსქუა რზგ „ვლადიმირ ილია-იფა ლენინ“ ჰია იიჳგზ აპოემა, იამოუპ აკგკ-ჳბაკ აგხაქუა, არევოლიუცია ლენინ დაპრაკტიკგზშია, მარქს დატეორეტიკგზშია იარბოუ უჰია ეგჲგრთგჲგ. ახა უსგჲგ, ლენინ დზაკუზ, იმჩ, ილშჟარა, იხშჟგჳ დუ, გუთაკგს იმაზ, იუსუმაზ, იმჳა იაშჟა უჰია ეგჲგრთგჲგ ააზგრფშჟუა ასოვეტტი ლიტერატურაჰჟგ იყოუ აჳგმთაქუა ირეილჲუ აკგ ჰია იფხჲაძოუპ.

აპოემა **„ვ. ი. ლენინ“** ჰია იიჳგზი, აპოემა „იბზიოუპ“ ჰია 1927 შჟ. აზგ იიჳგზი ირბჟანაკგზ აამთაზგ, მაიაკოვსკი იჳგშაქუა ზლჟეიფსახგზ, იზლჟეილეიტიგზ რაციაძოუპ. იჳგმთა ასატირიკატი ლინია, აპადხალიმ, ახულიგან, აბიუროკრატ, აკგრბჟგხჳგ, აკლასსტი ლა უჰია ასოვეტტი უსჰიართაქუა რყნგ ზჩჟგრჳაშანგ ამაწურა იალალაქუოზ რაარფშჟრეი რთგფ რგქუწარეი იაზკგზ იშჟირჭჟიოზ არჭჟიარა დაჭჟგნ. აგაზეთქუა: „იზვესტია“, „რაბოჩაია მოსკვა“, „ზარია ვოსტოკა“, „ბაკინსკი რაბოჩი“, „ტრუდ“ რუსურაჰჟ ლულუალაწიყჲა იჩჟალარხუნგ ირჭჟიაუან აპოეტტი-პროპაგანდატი უსურა. 1927 შჟ. ინადგრკნგ პოეტპუბლიცისტს, ფელეტონისტს აგაზეტ „კომსომოლჲსკაია პრავდა“ დამაწზუჳნგ დყალჟეიტ. უი აამთაზგ მაიაკოვსკი დააქუგგლტ დპროლეტარტი შიყუჳჳგ იაშჟაწოყჲანგ. ეიუ-ეიფშჟგმ აპუბლიცისტტი ჟჟანრალა, აპოლიტიკატი პოეზიალა იჳუან ამასსა რაშიაქუა, აჟეიენრაალალა ალოზუნგქუა, აჟეიენრაალალა აფელეტონქუა უჰია ჟილარბჟარატი აპოლიტიკატი ფსთაზაარაჰჟ ეიუ-ეიტიგმკუა იყალაქუოზ. უი ხშჟგჳ ზგშთრა დუ ათანგ დაზგქუფონ აპუბლიცისტტი აპოლიტიკატი პოეზიეი, აპოლიტიკატი ფელეტონი, აგიტაციატი აჟეიენრაალჟეი რაფწარა. უი იშთიხტ ადუნეიტი არევოლიუციატი აპუბლიცისტტი პოეზია, ბერანჟჟეი გენეი ნეკრასოვი რაამგშთახჲ ეიჰა იჭჟგცუ, იჰარაკგუ ასტუპენახჲ. არევოლიუციატი, აგიტაცია-პოლიტიკატი პოეზიალა მაიაკოვსკი იხუაჩჟიტ აბურჟჟუაზიატი პოეზია.

აპოეტ იმან აპროლეტარიატ ირითაშჟაზ. არევოლიუცია ყალაანძატიი ააშჟგქუსატიი იჳგმთაქუა ტომკაჰჟგ იანძალოზთგჲგ, არევოლიუცია ანგყალა აშთახჲტიი 12 შჟგქუსა რგლა იიჳგზ იჳგმთაქუა ჟი-ტომკ ინრეიჰანგჲგ ირთახხჟეიტ.

აპოეზია მაცარა აკუმგზტ აუს ზზიუაზ აპოეტ, უი ადრამატურგიაგჲგ აუს აზიუან. ირაციოუპ იჳგმთა პიესაქუა. ახა აპიესაქუა რგჳრაჰჟგ მაცარაგჲგ დაანგმგგლაკუა აცირკ აზგჲგ იყაიწეიტ ასცენარიაქუა. იარა უბას ირაციოუპ აკინო აზგ იყაიწაზ ასცენარიაქუაგჲგ.

მაიაკოვსკი იჳგმთა აშთგრ 20 შჟგქუსა ახგწრა შაქუირლულუეიტ 1930 შჟგქუსა ალაგამთაზგ აპროლეტარტი შიყუჳცია ურგსტიგლატიი რ-ასსოციაცია იალალარალა. იარა უბრი აშჟქუსან აპრელჲ მზა 14 აზგ იჩჟგიმტ მაიაკოვსკი იხატი ჭგდბ უსქუა იჩჟგრხგრყჲანგ.

აპოეტ „ირაციანგ აუაა ზლამჳასხჲოუ იმარიოუ ამჳა“ აკუმზტ დგზქუნგყუოზ, უი დგქუნგყუონ იხგ აჯა არბანგ ილჟიხგზ ამჳა ჭჟგცალა. უბრი აზოუპ აპოეტ ქუფაჳგ დსახჲათგხგჳ დუძძანგ დზგფხჲაძაზ.

მაიაკოვსკი იმჳა დაარა იხჲანთან, აიმაკეიჭჟგხარა დუქუა ამან. უი იმჳა, აპროლეტარტი რევოლიუცია აამთაზგ, აბურჟჟუაზიატი პოზიცია აყგნტი არევოლიუციატი ქუფარეი, ასოციალისტტი ზეიფშჟ ფსთაზარეი რჭჟგ იხალარხურალა, აპოეტ აპროლეტარიატ რპოზიციახჲ იიასრა შჟალშჟო ააზგრფშჟუა აკოუპ.

შიაშა რგმამ, რგხუშარა ზალშჟომ, ასოციალისტტი ლიტერატურა იაქუნაგახაშჟა, ჰეპოხა დუ იხააძა იანგჳშჟა აპოეტტი ბგზშია სირ აფწარაზგ აუსურაჰჟ მაიაკოვსკი იხგ იალჟირშჟაზ, იყაიწაზ აუსქუა. ჰვოჟჟდ, ჰარწაჳგ **სტალინ** დუ მაიაკოვსკი დიხციაჟიო აბას იჰეიტ: „დგყან დაგჲაანხოიტ იიეილჲუ, ტალანტ ბზიაძა ზმოუ ჰსოვეტტი ეპოხა დაპოეტნგ“.

მ. აჯბა.

3. მაიაკოვსკი

ფხდაყა

შიჩჯეიწგშიხლა ირთბაანგ აქუფაცია,
აციგჲა-ჰიარა იათგფგმ იახჲა,
აქია
უმოუპ
აჳგზა
მაუზერ.

იაზხოუპ ჟიგტილა ანხარა,
ადამი ევაი ჰარყუაწგპ უაჟიშთა,
იწაჰკგპ ათოურგხ ჩჯაბაა,
არმა!
არმა!!
არმა!!!

ეი ამშჯგნ უაა,
შინეილა!
ამშჯგნქუა, ოკეანქუა შიგრხგს!
აკუალძგლბა აბირაყ ყაფშ იაწაკნგ
ფსაფგქულა იშირგცქჲა დუნეი.
ილგზლააიტ ბრიტანიატიი ალგმ,
ილგზლააიტ ფრანციატიი ალაჟი,
კომმუნა რმიააიკუა აზალშჯომ,
კომმუნა, კომმუნა ნაგძა!
არმა!
არმა!!
არმა!!!

აჰიააქუა რგნხგწ ნახჲხჲგ იგუაყროუპ!
იგუაყროუპ, ირგცწაროუპ იარა უა!
ამლჯეი ახჲთეი იარგუაყჯუა,
მილლიონლა ინეიუეიტ ციგჲალა.
იხუჰაუ ალგციჰარ იჰაკურშჯანგ იტიაზააიტ,
იჰაკურშჯანგ იტიაზააიტ, იგუამწლააიტ.
ჰა ჰჳჯგრ-მჳა აძიგმზარაკ იზგრხუომ,
ილულუოუპ ეილაჩაფოუპ ჰგუფ.
არმა!
არმა!!
არმა!!!

აუარბაჟი აბლა ეიქუნაკგშჯამ,
აჟიგტირახჲ იჰახჯუა რაციოუპ,
ახა, ჰარა ურთ ჰრგზჟაშჯამ,
ხშჯგკლჯეი, მჩგლჯეი ჰაიქუშიოუპ!
ადუნეი ზეგჲგ უაკუშჯა აბირაყ-ყაფშ!
აპროლეტარცია იშთგშიხ იარა ახათა!
გუშჯფგლა შიგმშიაკუა ალეკჰია
შინეილა შიმაანგგლაკუა, ფხჲაყა!
კომმუნა მიააიკუა აზალშჯომ,
კომმუნა, კომმუნა ნაგძა!
არმა!
არმა!!
ფხჲაყა!!!

ახგ იაქუითნგ ეითეიგჯეიტ ა. ამქუაბ.

ა. მ. ჭოჭუა

(35 შჷგქუსა ხჲცძლა-ფშთალა ჟილარ რმაწურაზჷ)

520

БИБЛИОТЕКА
АБХАЗСКОГО ИНСТИТУТА
ГУМАНИТАРНЫХ
ИССЛЕДОВАНИЙ

АБ. ГОС. МУЗЕЙ
Д. И. ГУЛИА
БИБЛИОТЕКА

ანდრეი მაქსიმ-იფა ჭოჭუა

(35 შუსქუსა ხჲცძლა ფშუალა ჟილარ რცმაწურა აზც)

ანდრეი მაქსიმ-იფა ჭოჭუა დიიტ 1879 შჟგქუსაზგ ანხაჳ ლარ თააცაარაჭჟგ, ოჩამჩგრა არაიონ აძჳგბჟა აქგთან. დშჟგხუჭგზ, 6-შჟგქუსა შჟიხგწუაზ იან დგფსიტ, იაბ აბაჳხჲაა ილან აყნგტი უაჳგ ჩმაზაჳგნ, იხგ დზახუარატიგ დგყამგზტ. უბრი აყნგტი იფა ანდრეი ხუჭგ დიმანგ იაშცაა რჭჟგ დგყან.

უბრი აამთა ინარკნგ ანდრეი მაქსიმ-იფა დაარა აფსთაზაარა მჩგმხა, აგუაყრა ციგჲა დაქუშიანგ დგყან. ახუჭგ ახგლაფშჟრა იგხჟეიტ, არახუ დრგცჳგნ; იარა იხათა იაკუზ, ითგნხაცია რაკუზ აწარა ითარა აუს ზგნძაგჲგ რხახჲგ იზააიუამგზტ, იზბან აკუზარ, უი აამთაზგ აძჳგბჟა აქგთან, მა აკუშჟამგკუშჟა აქგთაქუა რჭჟგ შჟკოლ ჯარგჲგ იყამგზტ. აჭკუნ ზგუეილგხრა ბზიაზ, აკგ სწანდაზ, აკგ ზბანდაზ ჰიი ჭჟგცს იააიბალაკჲ ზეგჲგ ზგუ რზგჰაწჰაწო იყაზ აძიგ იაკუნ.

ჟიი-შჟგქუსა ანიხგწუაზ აამთაზგ, დაარა იააჯოუშაშჟა, იაფხჲაყატიი იფსთაზარაჭჟგ შარდა იხუართანგ იზგყალაზ აკგ დაქუშიეიტ.

ჩჟნაკ ზნგ ივგზციეი იარეი აკამბაშქუა რგმანგ კუდრგ ახგქუ აჭჟგ იახჲნეიზ, უაჟიჲ აცჰა ახჲხჟუ, აცჰა ხწარა იახეილჲუ ათგფ აზგრფშჟაარაცგ ინეიზ აკომისსია ინრგჟგზ გაზეთკ იბეიტ.

უბას ზეგჲგ რდგრრა, რეილკაარა ზგუ აზგჰაწჰაწო იყაზ აჭკუნ აგაზეთ ააშთიხგნ—იანუ უაფხჲან ისოუჰიაროუპ ჰია უატიი აპაპ იჭჟგ იგჟეიტ. უსყან წარა ზმაზ აძჳგბჟა უაჰა უაჳგ დგყამგზტ. აპაპგჲგ ზწარა მაჭძაზ უაჳგნ, აგაზეთ დაფხჲანგ იანგზ იზგმჰეიტ. უი ანდრეი ხუჭგ ციგჲა ილახჲ ეიქუნაწეიტ. აგაზეთ იიბაზ ანდრეი იგუ აწარა დაარა იაზნაშთიტ. „აცი ზმამგზ თარბალჲ წაპიარა იგონ" ჰია დგმფშჟძაკუა ზწარა მაჭგზ აპაპ დნაიაციაჟიან უი იჭჟგ აწარა დალაგჟეიტ.

ანდრეი აპაპ ივნგ დაანიკგლტ, ახა აწარა ირწარა აკუმ, იარა აპაპ იითახგზ აუსქუა იირუან, ივნგ იხგ დაირხუონ. ანდრეი ხუჭგ აპაპ იჭჟგ ეგიზგმწოშია ანიბა დგვდიგლწგნ, აყუა არაიონ, ჳხალატიი ფშაფ აქგთაჭჟგ ინხოზ იუაცია რახჲ დბაიტ.

არა დახჲააიზ იუაცია აჰიარა იყარწაზ ალა დრანდატიი ამონასტირტი შჟკოლ დთალჟეიტ.

აძგნ დზგრფხაშჟაზ ამათიეი აშაწეი შჟიმამგზგჲგ, აშჟკოლჟი დახჲნგყუოზ ავნი აკგრ იშჟეციგხარაზგჲგ, სგზლაგაზ ნასგგძაწიყჲანდა ჰია იგუ აქუკნგ, იხგ აქურფსნგ იბზიაძანგ აწარა იწონ.

ახა ამონასტირტი შჟკოლ ამაწზუცია ბზია დრგმბეიტ აბასყაკ იზგუაფხანგ აწარა ზწოზ აჭკუნ, უბრი აყნგტიგჲგ აშჟკოლ ათგწრა იაქუიკჟიტ. ანდრეი ხუჭგ იზნგმკუა ივგნტიგმკუა აბერცია აჟია რგმეიკლონ აშჟკოლ აჭჟგ არეიჟჟიმ ბააფსგ იყარწაზ აზგ.

დარა აბერცია ირგბზოურაზარ აკუხაპ, ზნგ აშჟკოლ აყნგტი ავნგყა დგშჟცოზ გუფვგკ აწავცია ამვა ააიზგრკგნ დრჯპყჟეიტ. უი აშთახჲ იაარლასნგ აშჟკოლ დთგწიტ.

აჯაჟილარ რზგ აუაჳგ აკგრ დაფსანგ დყაზწო აწარა ზაწიგკ შჟაკუზ ეილგზკააუაზ აჭკუნ, უა დმაანწასკუა იგუ ითეიკგზ ნეიგძაწიყჲარაცგ, ხგმფადა აწარა იწარაცგ იაქუიკჟიტ. უი დაგჲაშთალტ იარა იჩჟადცალანგ.

დახიიზ, დახჲააძაზ აქგთეი, იაბ აუაჳგ ჩმაზავი აანგჟნგ აყუა აქალაქჲ აჭჟგ დაანგ ამაწურა იალაზ (ჩინოვნიკკ) აძიგ ივნგ მაწუვგს დააგგლტ. უი ზგვნგ დგყაზ აუაჳ აჭკუნ აწარა დშჟაზგუაყჟუაზ ანიბა, აჰიარა იყაიწაზ ალა აყუატიი აშხარგუაა რშჟკოლ აჭჟგ აფხჲარა აზინ ირთეიტ. ახა დახჲგყაზ ავნგ აჭჟგ აუსუტიქუა რაციანგ იმან აყნგტი, უახჲგჲგ არახჲგჲგ იზეილაგძომგზტ, აშჟკოლ აჭჟგ აუროკქუა იციგბჟახონ

იწატიქუა იზწომზგტ. უს დშჯგყაზ დააჩმაზაკხან აქგთარახჯ აკნგყა დცეიტ. აკგრგჯგ დკეიდასიტ. უაჟიშთა ისწო ეგჯგყამ საციდუხჯეიტ იჰიარგჯგ ყალონ, ახა აჭკუნ ყუშჯ იააკამგრშიძაკუა იგუ ითეიკგზ ანაგძარა დაშთან.

1892 შჯგქუსაზგ 13 შჯგქუსა ზხგწუაზ ანდრეი აყუა დეითაან გოჩელეიშვილი ჰია აძიგ იკნგ მაწუკგს დააგგლტ. უი, აჭკუნ აწარა დშჯაზხჯუაზ ანიბა ფსკხუა ზლამაზალა აკნგ აუსუტიქუა იყაზ რგყნგტი იხგ დაქუითტინგ აშხაუაა რშჯკოლ აჭჯგ აფხჯარა აზინ იითეიტ. ანდრეი ერაზნაკ აფხჯაგგლარა ზმაზ აწაკციაა დნარგლაგგლტ. უბრი აამთაზგ ქუთეშტიი აგუბერნატორ აყუა იაარა იხგ იარხუანგ აშჯკოლ აინტერნატ აჭჯგ დაანადგრხუარაცგ აჰიარა შიყუ იითეიტ. უი აშთახჯგჯგ აკგრ აჯაბაა ადბალანგ აწგხუტიანგ ჰიგნთქარაა რხარჯალა აინტერნატ აჭჯგ დრგდგრკგლტ.

აშჯკოლ იბზიაძანგ დალგჯეიტ 1897 შჯგქუსაზგ. ირეიღჯნგ იალგაზ ჰია დგფხჯაძანგ აშჯკოლ ასოვეტ იზლარძბაზალა სტავროპოლჯტიი აგიმნაზიახჯ ჰიგნთქარაა რხარჯალა აწარაზგ დდიგქურწარ აკუნ, ახა ასოვეტ იშჯაძბაზგჯგ, იარა იხათგფან უახჯ დდიგქურწეიტ, ჰათგრ ზქურწაქუოზ ირეიუაზ, აწარაჭჯგ უსყაკ მანშიალარა ზმამგზ დაჩჯა წაკგკ.

ანდრეი მაქსიმ-იფა იახეიჰაუ ჯარგჯგ დზგმცარგჯგ ყალარგნ, დაარა ზხუართარა ილაზწაზ, აშხაუაა რგშჯკოლ აჭჯგ რწაკგს იყაზ ლეონცევ იაკუმზარ.

უი აცხგრააარა იითაზალა ანდრეი მაქსიმ-იფა დთალჯეიტ ქართ აქალაქჯ აჭჯგ ანაპყაზარატი უჩილიშჩე ჰია იზგშთაზ. ახა უი იარა იხარჯალა აწარა იწალარ აკუნ აყგნტი, უი ანილმშჯა ქართტიი აბაჰჩა ააძარატი შჯკოლ დთალჯეიტ, უა ილჯირშჯაზ ამანშიალარაქუა რგმჩალა ჰიგნთქარაა რხარჯალა დრგდგრკგლტ, იბზიანგჯგ დალგჯეიტ 1901 შჯგქუსაზგ.

უა დანალგა აშთახჯ ქართ დააგგლანგ, აუროკქუა რგთო უბას გუაყრგლა იჩჯაზგყაწანგ ქართტიი არწაკციაა რიინსტიტუტ აჭჯგ იიულაკგჯგ აიცლაბრატი ეგზამენ შთიხჯიტ, ირგდგრკგლაზ 25-კგკ დრგლაფხჯაძანგ დაგჯრგდგრკგლტ 1-ტიი აკურს აჭჯგ.

ანდრეი მაკსიმ-იფა აწარა ახიწოზ დაარაძა ამჩგმხარა დთაგგლან, იზბან აკუზარ, აჰიგნთქარრა იალწნგ უი ხნგყუგაგაკ იოუძომგზტ, იარა უბას ითააციჲ რახჯგნტიგჯგ ცხგრააარა იმაძაბგზტ. ახა უბას დშჯგყაზგჯგ აკ. ჭოჭუა აინსტიტუტ აჭჯგ აწარა გზიაძანგ იწო დალაგჯეიტ. არი აბგსყაკ აწარა გზიანგ იახიწოზ აზგ დუკ მგრწგკუა აკაზენ დაანახუეიტ.

ფშგშჯგქუსა რგლა (1905 შჯგქუსაზგ) აკ. ჭოჭუა არწაკციაა რინსტიტუტ დალგჯეიტ. აშთახჯგ რწაკგს დაჩჯაჯარა დდიგქურწარც იალაგჯეიტ, ახა იარა იხთაკნგ დგზლაშთანგყუაზალა უი აფსნგყა დაარგშთრატიგ აუსქუა ყალჯეიტ. აფსნგ დახჯააიზ უი აუს იუან რწაკგს ტ-კლასსკ ზმაზ აყუატიი აქალაქჯტი შჯკოლ აჭჯგ. არაყა აწაკციაა იცკრხგრააანგ არწაკციი აწაკციი რგკნუწყა აქუნამგაქუეი, ამილათქუა რეიჩგრჩარეი იყაზ დრაქუფო დალაგჯეიტ. აწაკციაა ა. მ. ჭოჭუა იარაზნაკ დგრდგრტ, დეილგრკააიტ, ჰათგრ დუგჯგ იქუწანგ იზნგყუო იალაგჯეიტ.

აშჯკოლ აჭჯგ აუს იიუაზ ადაგჯგ აფსუა ჯაჟილარ რგლახტრა, რკულჯტურა აშთგხრა დაზგჰაწჰაწო ამაწ აზიუან აკ. ჭოჭუა. უი ითიჟიტ აფსუატი ნბან შიყუ 1908 შჯგქუსაზგ. არი აშიყუ თზგჟუაზ აჩინოვნიკციაა დაარაძა იფხასთარტიიტ, ანდრეი მაქსიმიფა იიკგზ აშიყუ იბარ იზგმდგრუა აყგნძა იბჟგრხჯიტ. არი ანიბა აკ. ჭოჭუა იგუ ნგრხანგ იახეიჰაბგრაზ ახჯ ადგრრა ყაიწეიტ „სგშიყუ აბას იზგფხასთაშიტიგზეი“ ჰია. ართქუა ზაჰაზ აბიუროკრატცია—აწარა უს ზნაპგ იანგზ აიჰაბაცია, აკ. ჭოჭუა ლახჯ ირთეიტ. ახა აბართქუა რგგუხჯაა მკძაკუა უი აუს შჯიუც იუან, დუკ მგრწგკუა არწაკცია ზეგჯგ ირეიღჯუ აძიგ იაკუნგ იუსურალა იხგ ააირფშჯიტ.

აკ. ჭოჭუა მილათ ეილგხ ყამწაძაკუა აწაკციაა აწარა დიირწონ, ზეგჯგ აძიკ იეიფშჯ გზია იბონ, დრგცხრააუან. ფასა აკ. ჭოჭუა აწარა ზირწაქუაზ აუაა, უაჟიგ აპარტიეი ასოვეტი რუსურა აჭჯგ ნაპხგარა ყარწოიტ, აკრგზწაზკჯუა ამაწურა დუქუა ირგლოუპ. ანდრეი მაკსიმ-იფა ჭოჭუა რწაკგს აუს ახიუაზ აყუატიი აშჯკოლ აჭჯგ აწარა იწონ **სტალინ** დუ იზააიგუაძოუ ისო-

ატნიკ, აქგრთუაჟილარ რფა იაშთა აკ. ლ. პ. ბერია.

აურგს ჰიგნთქარ იჩინოვნიკცია იშთგრგშეაზ, იშთაფგრხაგახოზგჲგ აფსნგტიი აქგთაქუა რქთგ აშთკოლ ჭთგცქუა ჟიპაკგ ვიქთიკააიტ აკ. ჭოქუა. 1912 შთგქუსაზგ ანხაგგჟილარ ეიზგრგაზ აფარალა აძკგბჟა აქგთან იდგრგგლთვიტ აშთკოლ კნგ. იარა უბას აკ. ჭოქუა იბზოურალა ანხაცია აფარა ეიზგრგოზალა აშთკოლქუა დგრგგლთვიტ ათარა-აფსუააი, ლგხნი, უბას კგჲგრთ აქგთაქუეი რქთგჲგ. აფსუა რწავცია რხგფხჲაძარა შთმაქგზ გუათანგ აკ. ჭოქუა ეიქთიკააიტ კგშთგქუსატიი არწავცია რაზგყაწართა აშთკოლ. უი აშთკოლგჲგ ნაპხგარა აითონ 1912 შთგქუსა იდგრკნგ 1918 შთგქუსანძა. არი აშთკოლ აქთგ აკ. ჭოქუა იაზგყაიწაზ არწავცია ჟიპაკგკ იარა უაჟიგჲგ აშთკოლქუა რქთგ აუს რუეიტ. 1915 შთგქუსაზგ აკ. ჭოქუა იბზოურალა აყუა აქალაქჲ აქთგ ეიქთგრკააიტ არწავცია რსემინარია. უი ასემინარია უაჟიგჲგ იყოუპ—არწავცია რუჩილიშჩე ჰია ხჲძგს იამანგ.

ამენშთევიკცია რხაან, ანდრეი მაქსიმ-იფა ჭოქუა იდგრცალონ აიჰაბგრა რქთგ ამაწ იურაცგ, ახა იარა მაპ აციიკთუან, ამენშთევიკცია რეიჰაბგრაქთგ ამაწურა ითახგმგზტ, დარა რზაკუანგჲგ აზვეიფშთ იბონ.

ასოვეტ მჩრა ანგშაქუგგლა ნახგს აკ. ჭოქუა აფსნგტიი ნარკომპროს აქთგ აუს იუან—რაფხჲა ანარკომ იხათგფუაგგს, აშთახჲგ ნარკომს. უი უაყა ჟილარ რწარა უს დაარაძა ჯაბაა ადიბალონ, დაზგჰაწჰაწანგ აუს აზიუან. უაჟიგ აყუა აქალაქჲ აქთგ იყოუ არწავცია რინსტიტუტ აიქთკააარაზგ, დაარაძა აუს იუიტ აკ. ჭოქუა, უი ანეიქთგრკააგჲგ აკრაამთა დირეკტორს იამაზ იარა იაკუნ. ფსგრძხატიი აქგთ-ნხაშვატი ტეხნიკუმი, გუდოუთატიი ათათგნტი ტეხნიკუმი, აყუატიი ადრამსტუდიეი, უბას იწაგჲგ რეიქთკააარაზგ აუს ღულუანგ იუხეიტ ა. მ. ჭოქუა.

აკ. ჭოქუა აუს ახიუაზაალაკგჲგ აუს იცგზუა აუაა ბზია დგრბოიტ, ჰათგრ იქურწოიტ. აწავცეიი, არწავცეიი, აპროტესსორცეიი რყგნტი ესგმშთააირაგჲგ ასალამ შიყუქუა იზააუეიტ, უი ბზია დშთგრბო, ჰათგრ დუ შთიქურწო ატიგ რჰიოიტ. იანვარ მზა აკგ 1938 შთგქუსა რაახგს წარა დულა აილკაარა იაზკგუ აფსნგტიი აინსტიტუტ აქთგ დირეკტორს აუს იუეიტ. წარა დულა ამაწურა ზგლშთაშთა ათგფანტიი აკადრ რაზგყაწარაქთგ აუს დუქუა მვაფიგახეიტ აკ. ჭოქუა. ანაგგს, აფსუა შთკოლქუა რზგ არწაგა შიყუქუა ჟიპაკგ იგხეიტ. ურთ უაჟიგ აკგრ იაფსანგ იყოუპ აშთკოლქუა რქთგ. იარა უაჟიგჲგ აშთკოლქუა რზგ დააყუმწძაკუა არწაგა შიყუქუა რგვრა დაქთუპ.

აფსნგ ჟილარ ზეგჲგ იბზიაწიყჲანგ დგრდგრუეიტ, გზიაგჲგ დგრბოიტ აკ. ჭოქუა. დააყუმწძაკუა, გუკ-ფსგკ ალა აწარა-ლაშთარა ამხაქთგ აუს დუ იმვაფიგოზ აზგ აკ. ა. მ. ჭოქუა ქგრთტიგლატიი სსრ ხჲგძ გზია ზმოუ არწავგგ ჰია იხჲძგრწეიტ.

1940 შთგქუსა ტევრალჲ მზა 17 აზგ, აფსნგტიი აიჰაბგრა იმვაფგრგშთეიტ ა. მ. ჭოქუა აზეიფშთტიი არწავრატიი ალიტერატურატიი უსურაქუა დგრქთგუიჟთეი 35 შთგქუსახგწრა ახჲძალა აიუბილეი. აბრი ამშთ აჩთნგ აფსნგტიი ასსრ ირეიჰაძოუ ასოვეტ აპრეზიდიუმ აუკაზ იყანაწაზ ამჩალა იახუთანგ იაზგფხჲაძოუპ:

1. აფსნგ ასსრ ირეიჰაძოუ ასოვეტ აჰათგრქუწარატი გრამოტა ითაზააიტ ჰია აკ. ჭოქუა ა. მ.; 2. აყუატიი აფსუატი აპედაგოგრატი უჩილიშჩეი, აძკგბჟატიი იხართიაამ აშთკოლთი ირგხწოუპ აკ. ჭოქუა ა. მ. იხჲძ; 3. აყუა აქალაქჲ აქთტიი პოდგორნაია ჰია იზგშთაზ აულიცა აკ. ჭოქუა იხჲძ ახწოუპ; 4. აკ. ჭოქუა ა. მ. ხჲგძჰიალა ესგმზა აკადემიატი პენსია იზგფწიაზაარცგ, ნასგჲგ ზნგკაზტიი აჰამთას ითოუპ 5000 მაათ აფარა.

აკ. ჭოქუა 1938 შთგქუსაზგ აფსნგტიი ირეიჰაძოუ ასოვეტახჲ დეპუტატს აჟილარ დალგრხგიტ. იიულჲ მზა 12, 1938 შთგქუსა აახგს აფსნგტიი ასსრ ირეიჰაძოუ ასოვეტ ხანტიაგგს დამოუპ.

დ. გულია

ა ძ ჷ ხ ჲ

(აბალლადა)

შჵჷცლამში ზხაფაზ ჰარაკ ახრა
იალხჲხჲა ილჵეიუან ძჷხჲკ ხლანწა,
ახჷ აზჷრხან უი წაყა არხა,
იფხაშაფხაწუან უბრი ზჷნძა.

მჷშჵ-ციგჲანჷშთახჲ იხჷწუაზ აძქუა,
იდჷრხუაშუან უი ციგჲარჷლა,
ახა უი აძჷხჲ სიირშია ზჷნძა,
ეითაჭჵჷცხოჸ უი ეილჲრჷლა.

შიარაცაჳ ღეჳკ უბრაყა ზნჷ,
დნჷშამხნჷშჵლან იუაფსწიალა,
იჟიიტ უაყა უბრი აძჷ,
დეილაჰაუა ჭჵჷნწიაარალა.

ჰაი აგჲანგჲაშჵ უარა აძჷხჲ,
ზჩჵჷრხაა ილჵეიუა უს უარა უბრახჲ!
იზჷზჰიოლდაზ უგჲანგჲაშჵუპ-ჰია,
ციგჲარაკ ულოუპ უა უშჷგაუპ-ჰია!

ადგჲჷლ აწანტი აშჷგა ამანჷ,
ილჵეიუაზააპ უი უს იარა;
აძჷ შჵჷიჟიუაზ უა დნალგონჷ,
დჷმგულძონჷ დაშიტ უბრა.

აშიარაცაჳ აშიარახ რჶჷ,
უა დჷნკაჰაიტ დზამჷხუა იხჷ,
ალულუა დაშიტ ჭჵამჳაკ აძჷ,
იაჰახეუმა ლბრი ეიფშჵ აძიჷ?!

აბნა ალჷმქუა ზეგჲჷ ნზჷრწიუაზ,
ბგჷძი ქუჯმეი ზეგჲჷ ზჷციშიუაზ,
უაჟი უა დკაჟუპ იხჷ დზამჷხუა,
ფსჷზხაუ აკჷ იარა იციჷმშიუა.

აგჷგშიჷგქუა აბრა ეიზეიტ,
იგუალ ზმაზ აკჷ ჯარა იმტიეიტ,
უი ჟჷ-ხუთალა ურთქუა დჷრშჵეიტ,
ეიბაკრადა იჟჷ აგჲამ რბეიტ.

უი ახაწალულუა დშჷლულუაზ დაანხაშტ,
დჷმჭჵნჷ დკაჟნჷ უაპჷ დიმბაცტ,
იარა იჟჷ ზჶაზ ზეგჲ უაყა ინწიეიტ,
აშჷგა ილაზ ურთ ზეგჲ ნნარწიეიტ.

აბრი აძჷხჲ ახრა იალწუა,
უს ილშეიუეიტ უაჟიგჲ იკაჭპუა,
ატიჷ ზზჷმდჷრკუა უახჲ ილშეიუა,
იხჷ იამჷრხუა, ზეგჲ ნჷრწიუა.

დ. გულია

ჯ ა მ ბ უ ლ

ს-წას იშჷკუაკუოუპ უარა უჟშაკჲა
იუხჷუგახეიტ კჷრ ჟია-შშჷქუსაქუა
ახა იუნჷფშშძომ უი ასახჲა,
აბას უყოუპ, ჯამბულ!

უბჟჷ წარნჷ ზჷნძა იფშშძანჷ,
კაფკაფ ბჟჷმზარ სარა ისმაჰაცტ,
უარა უაჟინჷ უბჟჷ ლულუანჷ,
ისიროუპ აბრი, ჯამბულ!

უარა უაშია ძჷხჲწას ილშეიუეიტ,
გუბჷლრა დულა ჰაჟილარქუა რზჷ,
უარა უაშია ბზია იშითუეიტ,
ჰა ჰტიჷლა ეიფშშ, ჯამბულ!

უაჟიეინრაალა ჰალა დაშუეიტ,
აცხა ეიფშშუპ ჰაუაცია რზჷ,
ბზიაბარატი უბარა იაჰოიტ
ჰა ჰტიჷლაზჷ, ჯამბულ!

უარა უჭშალა ჟილარ აშია რჰოიტ,
ზხჷ იაქუითუ ჰარა ჰაჟილარ,
ურთ რხაწარატი უბრა იაჰოიტ
უაჟიეინრაალა, ჯამბულ!

ჰაფსალგჲჷლ ანასჷფ აზჷ
იქუფარც იხშიოუპ უი აფაცია
უხშიოუპ უარგჲჷ უქუფარაზჷ
აჭკუნ გუ ზმოუ, ჯამბულ!

ლ. კუწნია

აპოეტ იაშია

(აცჷფწიახა)

აშით ჶვგ ზხგლწუა, ო, ქგრთტიგლა, უძბახუ ჰიარა გურღჲა ჩჩაროუპ,
ურხა იშითუა, უნაა ფშჵძარა აპოეტცია ირაშიაჰიაროუპ,
ხაცია ღეჳქუა ზციმაჭგმ ასირ უმჳა იაშჵა უაგგმხაროუპ,
უშითრა იაცგლო შთა რნახგსგჲგ კგრ ლაშჵარა უა იუბაროუპ.

ნას უხუციშ იუგუალამშიოი უი პუშჵკინ იიჰიაზ აჟია ყუშჵქუა,
უშხა ხუ დგრხაშჵთშჵამ უი დრგლაგგლოუპ უაფხჲატი უსქუა;
ზნგ ააიგუა იუთან სასრა უბრა წჳაზმამგზ პოეტცია დუქუა
დრგლან ურთ ჯამბულგჲგ უაყა, იაშია რხგჳ დომბრა რახუცქუა.

შთახჲ უგგლამ, რეიფშჵ იუციმაჭგმ, უპოეტცია რგხჲძ დუძოუპ.
შოთა ლაშჵა უი დხაზჭგდოუპ დგჲგლჵი ჟიჳანი რბჟარატი მრაშჵძოუპ,
წერეთელი ჭავჭავაძე ქგრთ პოეზიაჭჵ რაჟია ღეჳძოუპ,
ნიკოლოზ ო, ლირიკ იაშჵა უგჲ ზგნძა ადუქუა დრეიფშჵძოუპ.

უშიყუჳცია ზამანოუპ, კგრძა სთიუპ სა სხჲაფშჵუეიტ უახჲ, ქგრთტიგლა,
წგს აშიოუშია ჰჳოჟჵდ იზგრჰიო აშია ჭჵგცქუა გოიტ შხა რფგლა,
სა სუეიგურღჲოიტ, სგუ კგრ იახუოიტ სირუპ ურთ ზეგჲ რგლა,
ჭჵგცლა ხაარა ზმოუ ო, ურთ სალამ სთიუეიტ რახჲ გურაჳზგლა.

აფსუა ქგრთუა რგუ ნარხაწა ურთ ხაქუითრაზ ინეიდგგლაზ
აციგჲა ზზეიფშჵნგ ნას აბზიაჭჵ ხაწა ღეჳლა ახჲძ იაფგლაზ,
რგუეიზგბგლრა ჰრგლუღუარცგ აშიაკ ნაჭჰიაროუპ ართ იგგლაზ,
ზეგჲგჲგ რლგმჰაჭჵ ინაჰგძაროუპ ეშარგლა ფხჲა ჰაშჵდიგქულაზ.

სა ისხაშჵთუა სგყახგუმა ააიგუა იზბაზ აჯშახუ დუქუა:
სგურღჲა-ხუმარუა სრგქუმზი ურთ უხრა ჭჵაჳა, ხუფშჵძა ბგბშჵქუა,
სგყან სგგლან, სჩჵეიბგთა უაყა სგლაფშჵ რხგზგჵეიტ უდგჲგლ ჩაშიქუა,
სტალინ დუ იგარა ახჲგგლაზ, ნას იახიხგიგაზ ამგშჵ სირქუა.

საათკგჲგ ჳსაათკგჲგ სგგლან სხუცუა სგლა შიაფშ იაბაზ იადხალო
ნას მინუთლა საფხჲა დგგლო, უა დგსჳგზან სგრშჵანხალო,
ჭკუნრეი დურეი ფხგძშია სრგლან უა სახჲგგლაზ ზეგჲ ნეიდბალო,
ზნგ სგჳნგწუა ნას სგჳნალო უი აჳნგ სირ მიტი ზგნშალო.

უაყოუპ სგგლა თოუბა ხჲგზუაზ იქუფაშალა სა სშჵგქუფო ჰია,
სგფსგ თანგ, ისგლშჵო უსგჲგ ფხჲა უადაჳრაკ სშჵაწამხო ჰია,
გორი ო, მიტიგ შჵგქუსა ზხგწუა იზდგრუაზეი უახჲ ისჰიო ჰია,
ამბატი ჯშარა უთან უყოუპ, დგყახგუშტ აძი უციგჲა ზჰიო ჰია?

ჳგჯა რბჟარა ინეიჰაუ ჰია ალაფშჵქუა ზეგჲ აფხჲა იგუართო,
ადგდ მაციგს ეიფშჵგნშალა ნგრციყა იყოუ ჟიპაჳ ირშიართო,
ჰტიგლა გურღჲა კრემლჲ ღჲაზღჲაზ აჳნუწყა ხჲგწიცაჭჵ უა იზთართიო,
უი უა უამი **სტალინ** დუ იარა უბრანტიგჲგ ზეგჲგ ზბართო.

ამჩ ალშჵარაზ ეიხგმსგღჲძო მშჵგნ ოკეან ირხგფხჲაძალოუპ,
უს ხშჵგჳ-დულა აჟიჳან იალო ხგხჲ კაზბეჭ დუ უხჲძ ადჰიალოუპ,
დგჲგლ საზანაჭჵ უხჲძ ნეიჳეიუა აჟილარ რაჟიაბჟ ლაკუნგ იალოუპ,
ჟიჳან იაწიარახჲ ხგხჲ იხალაზ აფსაა რაშიაგჲ უამანშიალოუპ.

დგყამ იახდა აფსაბარაჭთ უაფხდა გგლაკ იააუდგგლო,
სარა იზდგრუა ურთ ზეგდ მაჭქუოუპ ნას დაბგტიხგუ იააქუგგლო,
უმფან შიშგრაგდ ურთ არშიაპ ურთ შთფანეიხთუეი უა უახდგგლო;
ზაა იდგრნგ რფსგ ზდმგრტიოზეი ურთ აციგდა რხუხუციაა იშანთიგლო.

ზგხ იაქუითხაზ აჯაჟილარ დუქუა ურთ ეიშციაამხთეი ზეგდ უა ულა,
გზია ბალა ურთ უეიგურლდოიტ, რგლა უხუაჩჩოიტ გურთიგლა,
ურთ თაბუპ ჰიოუპ უა იშთუარჰიო რგშთამთ დუქუა ანეინგლა,
ხთირ ნასგფ დუგდ რგზთაზ უამი ურთ უვგჩეიტ ნას შითგხკგლა.

წგსთრა ხუჭძა თიგც ხუჭ იალხგუ, აწლა ამახუ იადყაწალო,
თგნჩ ფვრხაგადა იხნააძალოიტ აფშთქა რან გურთიგ იხტიაალო,
უიგდ ჰიგფვძგფ ხდაას იამოუმა აკ სციაგაპ ჰია ხგხდტი იაახალო.
უა უახდგყოუ ზეგდგდგ ხდჩამი დგდგლი ჟიჳანი ზგრშთანხალო!

აშთხუა იაქუტია მშთგნ იხგუგდგ ულა იმოუპ აგუაზჰარა,
ციქურფა ზქდგლა იდგრჩთჩთალო დეისუეიტ დლეჳხა იმაცარა,
ურთ ციგდა დუკგდგ უა იჟილარგდგ იშთფვიოუშთა ეიწახარა
დახდცალაკგდგ დხაწა ლეგუპ, იააირა იცუპ უი სგუაფხარა.

ხდგრფარ მცაფშქუა, აკ იფნამკძო, ურთ ეიბუთეიტ დგრრა ღულუალა,
რგზჰა რგცგლოიტ ეს ააშთარგდგ რგმჳა იქუპ ურთ გუჩთანრალა,
ადუნეიტიი კომმუნიზმ დუ უზხადოუ იაზხთიოუპ ლეგრალა,
რგმჩი რხგი ზეგდ ჟი იაზგრკთიტ, ხგხდძ ჰარარკთიტ ჩთგშიარალა.

იააიგუა უყან ურწაჳ დუ იანაკუზაალაკგდგ უა უეიცამკძო
ხთი ნას ფსი ზეგდ იდწან უყან, უი ახაწა აკ იფნამკძო,
შეეიბადგრიტ, ნას უი აკუხთეიტ შიართ შეეილაწეიტ ჩთნაკ შეეიხამშთთძო
იშიჰიოზ იჟიუაზ ზეგდ აკაკუნ, შია შეეიცძან შიგუ ჭგდაკ თამკძო.

აფსუა ჟილარ, ურთ თოურგხ დუ, ურთ ზეგდ უამი იზგქუგულძო!
ანასგფ დუ უა ირზუფშთააზ, ნას უი ამი ურთ ზგრგურლდო,
რგშთამთ იყაზ ეინუგალთეიტ, ფხდა ინეიუეიტ რგზჰა-ზგლდო
რაშკია რგგუთა იაագგლტ ლეგლა, რგუეისრა აშთგბქ ეიხგმსგლდძო.

ბაჰჩა ქუაწა ირგწგჳუეიტ უა უხდძ დუ ზხგუ ალეჳ შია სირნგ;
ფსგშია ხაალა რბქგ დგრგოიტ ფხდარკეი ჩამგურ ზეგდ რჩთგნეიწგხნგ.
აშხა რახდტი ჭთგრპგნ ბქგ ააჳუეიტ, ახდჩა იქუტიოუ იახდტი იჭთგკნგ,
უიგდ ითახგმხთეი უახდ ინაჳგრკ გულა იიძბაზ აშია დხუკნგ.

ო, ადუქუა შიართ ადუქუა ლენინ სტალინ ამრა შიარა!
შიართ გურთიგლა იშიზგმკიაჟიო დარბან ხაწოუ ჰაფსაბარა!
შია იშიზაჰკთუა ჰაშიაჰიარა, ჰართ იაჰნათოიტ ამჩ, ალშთარა,
შიგლა ჰაქუშიოიტ ეიხგმსგლდძო ზეიფშთ ყამლაკ აგუეიზჰარა.

ზეიფშთ ყამლაკ აიააირა ჰნათოიტ, შია შიგგუდურა, შიგხდძ ხაარა,
შიართ იშიგლშთაზ ზგლშთახდადა უი იაგდამამ აურა თბააარა.
ათაჰმადაგდ ჰკუნრაჭთ დაანაგტ, ციგდა იარჭთგხთეიტ იბლა თაარა
აგა დგყა აშხა რგქუკია უა იგუეითოიტ ბლაჯმა რკიააარა.

შია შიაძიგკთუპ შიგხდძ ეიდჰიალოუ, შია შეეიცდგრუპ ზეგდგდგ რგლა
ხდწიკარ ეიფშთხა იქუშიგრგგლთეიტ შია შიგფსადგდგლ აინგრთიგლა!
ქუფან შთახდ რგბლა შითგრხთიტ, ურთ შია შიგჟილარ ზგუ თიუ ხაწარგლი,
გუაყრა იალგა შიაფშ ნარზგშიშთეიტ ურთ ნაძაძა ეშარგლა.

ამჳან

დიკარშიორაკ დგქულანგ დნეიუეიტ, დგქუყდა-ქუყდო. აბარ ილბოიტ ლგლაფშჯ აბდგნძანაძო ზეგდგ ეიუქროუპ. ალაშჯარა ეშგლგყაყარაძა დაგულანგ დკოიტ, აფშჯა ყუანდაშშგრაძა ახუხუაჰია იახდგლქჯასუა უბასყაკ იხააძა ლგუაწანძა ინაძოიტ „ჰაი ანაჯალბეიტ იაყუმწძაკუა აბას მაცარა იასუანნდაზ“ ლჰიონ ლგუანგლა. ჩჯგგუკ აყარა ლგხციგ, ლგლახდ იააქუფსოიტ, აფშჯა იახუმარუა, ნას ჯბა-ჯბალა, ხფა-ხფალა ეხგშიშიანგ, იცცაკგ-ცცაკჯუა ლხაგუთახდ იიასუან. ცგრაზაწიგკ აფშჯალდგრა ზგხდაზ აჳგზცია იაარცგრყდანგ იქუხუმარუა ლგლახდ იქუხჯეიტ. ლგლახდ ლნაპგ ნახდგლშგრ ლთახგუპ იახდარჩგხუჩგხუუა, ახა იაუამ... შჯაყა დლასნგ დცოზი ფხდყა! აბარ ახუგდგ დხალარც ეგდლგგგმ. აჰასკდგნ ფშჯქა ეწიყაყარაძა ახუ ეიქუშშგ იყოუ ლშაპგ ნგლაშოიტ ოქიგ-ოქიგ იყუგმშიგშიძა. ზაყა იფშჯძაროუზეი! აშაც ქაში-ქაშიარა დნგლატიარ, ლჩჯეიწგხნგ დნგლატიარ ლგძლგ ნგლალწარ ლთახგუპ აბზიაბარა აყნგტი, ახა იაუამ... დცოიტ ფხდაყა. ახა დნგყუაძომ დფგრუეიტ, ააი, დფგრუეიტ მამზარ ასყაკ ახუ ჰარაკ დუძძა დხალჯეიტ იზაყარაზაალაკდ ჯაბაა ადგმბალაძაკუა ააფსარაკ ჰია ლგმაძამკუა? დლასკუანტრაძა, ზგნძა აწგსხუ დაგგზოუპ ზაკუზეი მშიან დგშჯფაყალჯეი, ლშაპგ დგქუგგლოუ დგქუგგლამუ ლგზდგრუამ. ლარგდგ ომაშია ილბოიტ. აშხაწირეიფშჯ აჟილარ აუუ ჰია იახეილოუ დრგლოუპ ლარგდგ,ეიმგუჰიო დანააგუართალაკდ, ნაყ-ააყ რჩჯააიკურშჯანგ ამჳა ხუხუაძა ინალზგყარწონ, ლარა დრგბჟალანგ დცონ, იჭჯაფხა-ჭჯაჩჩო ზნაპგ ლზეინგზყდო აჟილარ დგრხუაჩჩო. დგურლდანგ ლგუ თფრაა იცოიტ. იარაბი ასსიო, ახლგშძაახ ზახდძუგდგ აბრი ამი მშიან, ას დუნეი ოჳგ იბახდოუმა?.. ამრა ალაშჯარა კგდუპ... ააი ამრა ლგუ იკგდუპ... ალაშჯარა აფგლწუეიტ აბარ, აა აცფხდქუა ღლაძა. ეილაარცგრუა, იხდგწიცარახა იახდფაყოუ ანცია უაჰზგფხა! ლგუაზხარა დზახუაფშჯუამ. ცქდა თგნჩ ლთგფ დთგშიგნტიალანგ ახუაფშჯხაგდგ ლგმამ აბასყატიი აჟილარ ზეგდგ ლგურჳა თგფ ზნამთო დრგმანგ იქუყდა იცოიტ, ნას ლარა ხაზგ დაბაცარი სგმრა სახუაფშჯპ ჰია... ახა არი დგზუსთდა! უნან ჯგნა! ადრუ ჰია ამცაბზ გგლხყეიტ, ლგგუგდგ ხდოუხდოუა იაალგხდგნ იცცაკნგ აუსურა იალაგჯეიტ, უგუ უჩჯანძამკუა უგუ ზზგბგლუა დანააუფგლო უშჯგყალუა ეიფშჯ სშჯგთრგსგზ გუეითომაშ აალგუხუნ დაგდააფხაშეიტ. ჯგნეი ლარეი გზია ებაგოიტ. ეი აძბახუალა დარა აჟიაკგდგ ეიბგრგმჰიაცტ, ახა მაძა რგგუქუა ეიბარგუბზგლჯუეიჟთეი აკრააწუეიტ. აჳგჯაგდგ აგურაგანგ იყოუპ აძი იფსგ ზთოუ აძიგ იზგ შჯაკუუ, იარა ჯარა დგყანგ ხარა აამთა იახგფო იანალაგალაკდ აფსრა ლზააუან შგტა, ლგუ უაზგრუა იალაგონ. დმაარ, იახდა ხულაანძა დსგმბაძაკუა იზლასგრხულარგზეი ჰია დშიანგ. უაჟიგ აბარ, აა, არა დახდგყოუ იარა აბასყატიი ჟილარ ზეგდგ რგლმკაა ამრა სარა იშჯსოუზ, სარა სგუ იშჯკგდუ იარა იჯეიშაპ, დეიგურლდაპ ლგუახუნ — ლჰჯგკალხჯეიტ... ბარა იახდგნტი ალდაარაჰია შთგბჟგ ციგდაკ ნალაჰაიტ. ადგდგლწგსრა ყალაზშია ლგშთახდყა ათძგმცახდ დბგლგგეიტ. დჰჯგხჯეიტ. ადიახდგ ამჳასცაა ადიგლბა ითალოზი, ითგწუაზი ალდლდაჰია რგშთგბჟქუა გონ. შოუკგ ცცაკ-ცცაკჯუა ეიქუჭჯგთნგ ეიციაჟიონ. შოუკგ, ზაა ზუქუა რთგფ იქუზწახდაზ, თგნჩ, გზიალა ხჯერლაჰია რჳგზციეი დარეი ეიფგრწუან. დაჩჯაშოუკგხ რჩაშიქუეი რშიგრხკქუეი, ჩჯგთნგ ეილაჰიო ადიგლბა იავან. შგტა ლკუპე აჳნუწყა ალაშჯარა თააძა იაკგნ, ადიახდტიი ალდალ-ფალბჟგ ეიბარჳნგ იზლაჳნაჰაუაზ ახგშიალა ააფგნფშჯა, ახუხუაჰია იჳნაშაშიონ. ლჭჯაფხდა, ამჳა ხარა იაראაფსონ იყაზ ლჳგზა აფჭიგზბა, დთახაა დგციან.

იზაკუზეი მშიან სგზლაზ, აალგუახუიტ შგტა, დააჭინგ ლარლდაჟიჳა დანააქუიონ ნას, არი ამჩგბჟგკ აჳნუწყა ილხგლგახდა ზეგდგ დნარგზხუციტ... აყუა იანნეიქართყა იანდიგქულაზ... ნას მოსკვა... აონდენ ანლოუაზ... წაბგრგგწიყდანგ, არი ამჩგბჟგკ ისგხთგსხდოუ აგურლდარეი აგუზჭარუ სგფსგ ახდგნძათოუ ისხაშჯთუამა მამზარგდ აალგუახუიტ შგტა, ლგუ ლზგშაქუმკჯუიგურლდანგ ითგფრაა იცო.

ბ. შჷნქუბა

აფრონტახჲტი ასალამ

დგძჷლგი ჟიჳანგი ჰამჩ ეიფძალოჲ,
ჰაშცია ირხჷხჵუა აიქუაწია
ალა დჰიჷნჭან ნაყ დეიდცალოჲ
ჰნეიუან არ-დუ აფაცია.

ჰგუდჷრკჷლოჲნ ჰაშცია ჰფჷლან,
აშითჷშჵ სჷბთეიტ იფჷტუაზ,
ბა ბჷრაზრა უაყა იაგულან,
ახა უი აუმა ისგუაფხაზ?

ბხჷ-ბჭჵ ბჷბლჵეი სა სზჷ იხაარან
ოჲ, ბჷმრან ჵუა ბშჵეიბაკჷზ,
ბარა ბჷლაფშჵ სა სტიჷკ ალან
ირშჵანხაგან იგუკჷზ.

ეიბადჷრჷზ ჰაგუქუა ირთალან
ჰამჷრთჷნჩუა, ჰაზხარა
ინეიბაჰჰიარც თჷნჩ ჰაიდტიალან
იაჰთახჷმზი ჰართ უბრა.

ახა დამან ალა ატიჷლა
უი იანჷხრა ეილაშჵუან
უახძ სჷნჩჵჷჟილჵეიტ, ბა ბჷთგჷლა
ბჷლა გუკჷლა ბჷსზჷფშჵუან.

აჰია ანჷსყძოჲზ ამცა სალან,
მა სანჷქუიაზ, სთახუხუა
ბარა ბსახძა სჷფსჷ იალან
სგუაქჵჷ ისჷმან იწიახჵუა.

ოჲჟიშთა ბჷქულჵეიტ აფსაბარა,
ბტიჷლა აგუაყრა აწჷხუა ფწიეიტ
ილალჷრძჷშჵუაზ ბჷბლა თბაარა
იახძა იგურლძან ითჷჯჯეიტ.

ჰაზმჷრთჷნჩუაზ ოჲჟიშთა იხაჰტჷპ
ჰაბზიაბარა იწიახჷზ,
უი ნასჷფუპ ინაგძაჰტიჷპ
ნასგძჷ ჰაქულაპ შთარნახჷს

ჰადგძჷლ, ამრა ჟიჳან ეილშიარატი
იაჰხაჭჭ ალოჲუ უაყა სნეირ,
უკრაინა-ჰია ჷყამ მრათაშიარატი
ჰტიჷლა აკამჷი სსსრ.

ალ. ჯოპუა

სჷფსადგჿჷლ იააძაზ აფჷრჳჷ

თჷნჩ იგჷლოუ აშხა დუქუა მრა ზნჷჭჭალო,
იშით-კაკაჭუა აფსნჷ-გურღძა იაჩხჷნგალო,
ურთ დნარხჷსნჷ ჯჶჷრ ფსაატილა იფჷრუა იხალო,
აბარ დახძვეიუა შაუარდჷნწას ზჷმჩ კრალო.

წაყა ინიჟჷრ აფთა შჶკუაკუა იჩჶჷრმანშიალო
ნას იუბართამ დზაყარაწიყძო ჟივან იაზხალო.
ათჷნჩრა ზჷრძუა დჷდ-ბჟუშია იმწიჷჟივა ხჶიაალო
აბარ დახძხჷფრჷზ ერცახუ ახრა იხძძ ანშალო.

არხ დუქუა რჭჶჷ აბაჰჩა ხძგჷლო, აშიჷრ ახძჭჶალო,
ახრა ირნჷწუა არვაშჶ ჷფო იახძხჷჩჶჩჶალო,
ამშჶჷნ ეიქუა აგუ ხძლეი-ვეიუა აციქურფა იხთიალო,
ურთ ზეგძ გუეითონ უი ლაფშჶჷლა იგუ რჷნხალო.

უი დაციშიაშჶამ მჷჩ ღუღუალა აფშჶა დზაფგჷლო,
სალამ რითოიტ ნას ბჷჟ-დულა აფსაატი იფჷლო.
აურთგძჷ ჷყამ იახძა მარიალა უი დნჷზკჷლო,
იფხძარცამი, ნას ჩამგურმი იაშია ზნჷლო.

დაჰიჷნთქარუპ ხჷხძ აჰაუა, ფსჷნწრდულა
იფსჷ დაციჷმშია, იხჷ დამეიგძა იხძჩოიტ იტიჷლა.
ალა იჩჶაზიკჷრ ჰა ჰაფსადგძჷლ, ჯჶჷრტი გუშჶფჷლა
ხახძტი დიზნეიუეიტ ამცა ირცრეიწარც უი ჟივანგულა.

დ. კუწნია

რიცა

უახძ სანნეიუაზ სა სეიმთიჷლან
სჷლაფშჶ უდჷნ იმცანჷ,
სვჷზცია რნავსშია აფხძა სგჷლან
ხუცრა სზააიუან ეიზანჷ.
ფშჶახძ უხჷსლო, ფსაატი უხჷიაალა
უძბახუ სირნჷ აფსჷნრა
შარდაკ წუოუ უიიჟთეი ხაალა
უწა დუნჷ ას აბრა?
აჟილარ რჷლა აკრაბამა
ლაკუნჷ ირჰიო ეილგაძა?
ახძჩა ადგძჷლ იწაბგამა,
ნას დაგამა წაყაძა?
უს ისზააიუან სახძარკჷლა
წლა შიაფჷჯაფ ზაზაუა,

სკლა რფსახკუან, ეიკუაგკლა
ეიუეიტოკმუ სკრბაუა.
აშხა ქუაცოქუა სკფსა ზქუჟკზ
ანაყუ ზხკწკზ იფშთძაძა
ურთ რკბჟარა უა უახდთაქკზ
შითკ კაკაჭკნ, ითთიააძა,
ხანლა ბაალა იღდაზღდაზუა
ჭთკც ქალაქდნკ უა სთაფშთუან,
აფშთმა, ასას რგუ ნეითასუა
უაყა რჩთკხუშითტიუა რფსკ რშაუან
ძიაწი დუძძა უი ფსკრშაგან
კანჯა იაქუტია უა ზეგდ ხკნ,
რაშია, რუს ნას რჰიოუ გუზკრჰაგან
ურთ ზეგდ რხუცრა, რკმჩ აკკნ.

აჰ. კორტაა

აკონსტიტუცია

ნგჰიან ირგცლთეიტ
ანგჰია დუქუა
რაფხდა იგგლთეიტ
ამჩრა შთგხთუა,
შაჭთა თბაალა
იგურღდო ეიცცო
გზია ააძალა
ფხდა იმჯაფგზგო,
ამჯა რგზთო
რგლა ხგზტუა
ხგქიჯა ეიბგზთო
რგუ ჰარაზკთუა,
ზაკუანს იაფიწაზ
სტალინ დუძძა
ჰა იაჰზგყაიწაზ
აკონსტიტუცია
იგურღდო იაფგლოიტ იახდა აბრა.
მრანგ იფხთეიქთეი
იუარკალთეიუა
ხგშთგქუსა ახგწუეიტ
იკაჭჭო ინეიუა,
ზგმჩ ღდგუ
ახაჰი ეიჯგზქიო
ჟილარ ირგზგუკთუა
აბახუ ფგზჟიო,
ატიგლა ზგრფშთძო
აქიგტი ფშთრა ანგზხთუა
ჰაფხდა ინეიუა

აიააირა შთგხთუა,
ზაკუანს იაფიწაზ
სტალინ დუძძა
ჰა იაჰზგყაიწაზ
აკონსტიტუცია
იგურღდო იაფგლოიტ იახდა აბრა.
იზგრძუა აქიგტირა
ლაუნტი იაზგრსუა
აწარა ადგრრა
ხგს იჰაზთაუა,
ზგქდ შიახუალა
ეილგფხო ეიკუაფხო
მრატი მრახუაგალა
იკუალ-კუაჯო,
ეითაჰიო აჭთატირა
აგურღდაბქ ახგჯუეიტ
იზჭთაფხო ხაალა
აშია აზგრჰიოიტ,
ზაკუანს იაფიწაზ
სტალინ დუძძა
ჰა იაჰზგყაიწაზ
აკონსტიტუცია
იგურღდო იაფგლოიტ იახდა აბრა.
ამილათ ეიშციაზტიუა
რგუ აზგუდუძოუპ.
რაქია აკგზტიუა
ურთ აზგუკგუპ,
ენაგდ ეიზჰაუეიტ

აიააირა რგმა
ავოქჯდ იბნეიუეიტ
მრაშია იკაჭჰაუა,
უი ინაპხგარალა
ატიგლა შითუეიტ
იდირბო მჳალა
ზეგჲ ფხჲა იკოიტ,
ზაკუანს იაფიწაზ
სტალინ დუძძა
ჰა იაჰზგყაიწაზ
აკონსტიტუცია
იგურლჲო იაფგლოიტ იახჲა აბრა.
ჟიეიზაჳგკ აიშკია.
ილაშჯო ინეიუა
ითაჭჰოიტ რაშჯთა
იშჯეი-შჯეიუა,
აშჯამთაზ იგგლო
აშჯარფიაწი ეიფშჯნგ
ჟიალა ეიხაჩჩო
ჟილარგ ირზეიფშჯნგ,
მჩგლულუალა
ჰტიგლა იანგჳუა
ჯჯგრ მჩგლა

ჰუს ჰაზნაზგო,
ზაკუანს იაფიწაზ
სტალინ დუძძა
ჰა იაჰზგყაიწაზ
აკონსტიტუცია
იგურლჲო იაფგლოიტ იახჲა აბრა.
ნახჲახი ილგრუა
ზგც ეიხაზგკშჯო
ალა იუაზგრუა
ზგუ ეიყუჭჰო,
ბაშჯოუპ ირჰიო
ანწრა რგმამ
ენაგჲ იგუჟიაჟიო
ჰამფ იზგქულომ,
ჰა ჰაიდგგლოუპ
ჰამჩ ეიბგთოუპ
ჰაჟია ბჯარუპ
ჰამჳა დგრუპ,
ზაკუანს იაფიწაზ
სტალინ დუძძა
ჰა იაჰზგყაიწაზ
აკონსტიტუცია
იგურლჲო იაფგლოიტ ფხჲაყაგჲგ!

ს. წაბრია

სკალამ

სკალამ უშთესხჳიტ იჭჯოუ შაფხალა,
ჭჯც სუზგლჯეიტ სუზგუკჯუპ,
აუს უზზუეიტ ისკლშჯო ალა
აიააირა ისკლოუ ეიზაკჯუპ.

იმაჭკმ სკჳზცია ხატიბგზშიალა
აკრა იაშთოუ რაციაძოუპ,
საფხჲა ინკჰიაზ გურლჲა ჟილა
სკფსადგჲკლაზ შიაჰიაციოუპ.

უგუაფხარა სკმოუპ საამთალა,
აიააირა დუქუა უსკრბალარც.
ეხჲა სშიაჰიოიტ ჭჯარ რკხჲძალა
ნას ესქჲკნაგჲ ჰკუაშჯალარც.

უკვ! სკალამ სკზკუხშჯაშჯა,
ამით უყუნკლოიტ უჩჯრბარც,
ბაჰჩა სნკწო სკლათშჯაშჯა
ჰაშია ლხკსჰიოიტ დკზბალარც.

სშიაჰიოიტ, სშიაჰიოიტ ბჟკჭჯაცალა
სკფსადგჲკლაზ აშია სჰიაპ.
სა სყამლარგჲკ ზნკ აამთალა
უი დაფსან-ჰია სრკფხჲაძაპ.

მიშა ქაჯაია

აყარმარა

უხუფშუძა დუქუარეფ სა სგურლდო ვადასხალუეიტ
შხოუპ ჰია სმაათფსაკუა სჷფსაატიშია სწარძა,
უციჷმზაშიკ ლაშუარა უა სჷლა ინხჷჭჭალუეიტ
სგურლდარადუ იაცწან შია სჰიარტი ეიფშუ ზჷნძა.

ხარანტიი შხა რჷქუცია სრჷზიაშუა სახდგჷლო
იზბოიტ სარა აალძგა ხრა იალყდან ეილაშუუა,
ო, სხუფშუძა ხაზჷნა ჟივანტიჷ მრა ზჷნჭჭალო
სუზგურლდან შია სჰიაპ ნას სა სგუავახდ სჷფშუუა.

ჟივანყა შხალუქუა ზეგდ რეისან იცოზშია
ეიდგჷლოუპ ეიჭუაჩაფა ხან ზჷქდნაძო,
აიშცია—აჭჷრხაცია ო, რიააირა შია აჰიოზშია
კუაზანტიი იფჷრუეიტ ვაგონ ჰაუარჩუანწო.

ჯუჷრმახუჭუა ახეილო სასბეია ხლალდარაჭუ
დგდჷლ აწა რაციაფჩუუა ითოუპ იმაათფსაძო,
იგურლდანშია ირჰიო მახუჭუალა დგდჷლ იაირაჭუ
ფშუა იამან იცოიტ ნაყ ბახუ დუქუარეფ ინაძო.

აფთა ლაკდჷ-ლაკდლა კჷრ შუჷქუსა იუხაჟჷზ
იუხჷუჰიან იფხოიტ იახდა მრა ფხა ლაშუო,
ო! სგურლდა ყარმარა ბნარშიჷრანჷ ეიუჟჷზ
უბაჰჩან უფშუძოუპ უა მიტი იააირა ზჷლშუო.

გრიშა ბქანია

არ ყაფშ

ადგდჷლ, აბნა ალკა რჷქუჩჷნ
ადუნეი აშიშჷრა იხნავონ,
ბზარბზანი ბომბეი უა ითყუაცნჷ
ჰალაცია ზეგდჷ ნდჷრწიაუან.

აუსუცია მჷხუჭუა ლულუალა
ალევჰია აჭრონტ ახდ იცაუან,
ანხაცია ზეგდჷ ჩუეიქურშიალა
ახაქუითრა დუაზ იქუფაუან.

არ ყაფშ ქუჷც იანეიდგჷლა
ალევჰია აჭრონტქუა ფჟია იცეიტ.
ანხაცია ზეგდჷ ჩუეიქურშიალა
ახაქუითრა დუაზ იქუფაძეიტ.

ამლჵეი ახძთეი იაკჷზარგძჷ
უსს ირჷმკჵიტ აკ ჯარა.
მაჭკ უსკაჭჵ ეიწახაზარგძჷ
ნას ეიჰარტიუან რჷფხძაცარა.

ალაშჵარეი ალახტჷრეი
ლენინი სტალინი იაჰზაარგჵეიტ.
უაჟიჷ იჰაციმაჭჷზ წარეი დჷრრეი
ჰართ აჭჵარ იახძა ჰანიეიტ.

არ ყაფშ ნეიუეიტ გუამჩ ლულუალა
აკჷ აზჷჰიან ურთ მშიაუა.
იანათახჵუ აამთაზ ხაწარალა
იხჵიოუპ იქუფარტიჷ.

ИВ. ТАРБА

ბააი სჷმჷშჵ, სჷლაშჵარა

(აშჵჷქუს ჭჵჷც იახჰიააუ)

ბააი სჷმჷშჵ, სჷლაშჵარა
ბააი ჰაიცჷქულან ჰკუაშჵაპ,
იჩჩა-ხუმარუეიტ აფსაბარა,
მრა ჰასაბლა ჰაიცკაფხაპ!

აშია რჰიოიტ აჭჵარ ეიდგჷლა
რაშია ხალოიტ ჰარაკჷ,
აშია იჰიოიტ აბჷრბგძჷ დგჷლა
იფხძარცა აირჰიოიტ იხჷრკჷ.

ახუჭჷ დგჷლან აბჷკძ დასუეიტ
ივჷზცია დრჷფხძოიტ იაარაცჷ,
აიოლკა გჷლოუპ, ახჷ ინასუეიტ—
აშჵჷქუს ჭჵჷცძა ირბარაცჷ.

აგუაყრა-ციგძარა ბზანწჷ იანჷრხჵიტ
ბარაქძათროუპ იახძა არა,
აამთა ხძშიაშია ნაყ იმვასიტ
აიშცია ხუმარუეიტ რგუაზხარა.

აკოლხოზნიკ, ჩარა იმოუპ
კჷრ აჩჵაფსახტ ივნათა,
მჩლა უსგძჷ ოუმა ილოუპ
ითაацია გურლძოიტ ეილატია!

იახძა იმგურლძო აძიგძჷ დჷყამ
ნასჷფ რჷმოუპ ზეგძ ეიფშჵნჷ,
აიააირა დუქუა წვა რჷმამ
ამრა ცეიუეიტ ილბააფშჵნჷ.

ბააი სოუფშიღლ, უბართ ჰრეღლაზ
ჰგურლდაპ სღმეშთ,—ჰაჩჩალაპ,
ნასეფ ჰამოუპ, ზეგდე ირზეილაზ—
ამრა სირხა იკაჭჭალაპ!

ბააი სღმეშთ, სელაშთარა,
ბააი ჰაიცეჭულან ჰკუაშთაპ,
იჩჩა-ხუმაროუეიტ აფსაბარა,
მრა ჰასაბლა ჰაიცკაფხაპ!

ს. წაბრია

მაიტიი აშეჭ

აშეჭ ამრა აშხა იავწუაზ
ალა თშთაშთა იკაფხონ,
ყუაფა-ჭთაფა ხაჰი მაცარა
ბლა კაკაჭუა ირხაფხონ.

უა იმაანჭთასკუა" ხდებლაცალა
არხა ყდაყდა ეიმნადონ,
დუკ მცრწეკუა აფსენტიღლა
არი უსგდე იააიმნადონ.

აბრი აამთაზე სა სახდგვლაზ
მუზიკალა იშიაჰონ,
აშიახააქუა აჰაუა იალგა
აფშთა იამა იაანაგონ.

აკერ სძერკუან სელა-თხახა
აიგუა შთაკუზ ელსერგონ,
აბჟე ხააქუა ცცაკ-ეილაფსა
შაპერაცია ეიქუნარშიონ.

ო, იზბონე ხარანტიღლა
აფსნეღლაშთა აგუთანე,
შარდა იგუაყხდაზ აჯაჟილარა
რბირაყ შთეხენ ჰარაკე.

აბარ იააიუეიტ სააიგუარა
აიააირა ზეფხექუ ეიზაკე,
სებჟე სერგოიტ ჭთარ რეხდძალა
ფხდაყა იშთცაშთა რგურჩთანნე:

ეი! აჯაჟილარ გუ-შამხეღლა
აიააირა დუქუა შიერჭთიალა,
შიხე შიეშშთათან აძიე შიიციეშშიან,
იშიფერხაგოუ დშიეცყდალა.

ჟილარ ირეხუო ნხაშა ტორმას
იარბან იყამ ჰარა ჰჩთე,
ანკდა ანხაშა ლარნაპელა
მაპ დეჟობაშთამ ციაშერკე.

და იაზყაზოუ ხდეძლა ფშთალა
ჰაშია დალოუპ ეხდა აბრა,
ჰაფსადგდელ ტიელა მრალაშთარა
ენაგდ იშიემაზ აგუბელრა.

ს. წაგრია

გზია იზგო!

(აჩამგურ აშიანე იაცერჰიოტიტ).

ლოურა ნაძა, ლძარა პანე
ლხელჭთე გუკნე, ლებლა ლრანე
ლეჟიეჯახ თბაანე, ლეხკიე ფანე
ლხახუდა შთეხნე, ლეშთფე თგანე—
ნას ყაზშალა დეიქუშიანე.

*
* *

ლეჯნე ელერგა, ლაშთთა ცქდანე
ლეტფატი ხაანე, ლგუ რაზნე,
ლწაკე დუნე, ლაჟია მაჭნე,
აქულა დერჰა, აუა დდერნე,
აუსაჭთე დელყდანე.

*
* *

ლთააცია სრეშთამ, ლეჟილა ყუნესშომ,
ლდერრა გზიაზ, მალ სე ილნესშომ
მლა დასერკთუამ, ხდთა დასერგომ
გურჯა ლესთომ, ლგუ დასერშუამ,—
ახა დაბაყოუ დეზბაუამ.

ჭლოუ 1939 შთ.

გასსიეჱ გეორგი

კოსთა

იგურღდო აჭთარცია აბაჰჩა ინთალან
იხუმარუა აბრაყა,—ირგუაფხონ
იცეიუაზ მერხუაგა ჟიეანგულა, ირხალან
აჰაუა აფსაბარა არფხონ.

თაჰმადაკ უბასყან ათენჩრაზ დენთალან,
რააიგუა აყუარდიაჭთ დშიაჰიონ.
აგურღდაბჟ ჰაუალა ჟიეანყა იაზხალან,
აფსაბარა იალაწია იცონ.

აჭარუაა ნეიკუშჯეიტ ეიშთალა
აგურლდა ანქლო რხე-რჭჯე.
უი დშიაჰეიტ ფხდარცალა აბრაყა
კოსთა იზე ჟიაბჭკ ანწანე:

უარა უიიტ კავკაზ აფსაბარაჭჯ,
ახრა აჭჯყდარა ახდმიტეზ,
იუხჭუგონ უბრაყა კაწიარაჭჯ
აბზაზარა გუაყრა იმიტეზ.

ო, უშთნახტ აშხაქუა ზეგდ რეიწკქს,
უაჟია ეინრააღა ხქს იზმო „აგურკა“
მილლიონ უაა უზდერუა გუაფხარას
იშიაჰოიტ უხდძალა აბრა.

აფსაბარა თენჩრან უბასყან ახალა,
იჭჯაცოუ ბჟქკგდე მგაუა,
აგურლდა იაზთალაზ აბაჰჩა თერციაჟია,
ირნქკუან არი აშია ხარა.

ასეთინახდტი აფსუახდ ეითეიგჯეიტ ს. წაბრია.

15/-II-40 ქართ.

ჭ. აჭაპუა.

ილოუწაზ აუპ იაარუგხშუა

I.

— იზეიფშთ რასა ბზიოუზეი შირი, ზაყა ჰია იაბხუაზეი?—დწააიტ აფშთქა დგზკგზ აფჰიგს, ლჭთაფხჲა იტიანგ არასაჶარა ინალაგაზ აფჰიგს ბგრგ ლახჲ დნაფშთგნ.

— მაათკ აზგ კ-ყურგშკ აგგნ, ახა აციცაგჲ იმგრთიძეიტ.—ათაკ ააყალწეიტ ათაკუაჟი ლცლგმჰია ბლჲააუა არასაჶარა იაჭთგზ. ლგბლაქუა ფაყჲ-ფაყჲუა აკ ლჰიარც ლთახნგ დახგცცაკუაზშია, ლასსგ-ლასს დნალგუდფშთგლონ ამჳა ილგცქუზ აფჰიგს.

— ოჰ, იაანხთეიტ!—დააქუფსგჩჰაიტ აფჰიგს ბგრგ ლჳგზა არასა ლგთუა.

— ბაყუწ, ბაყუწ, ზეგჲ სარა ისგბთეიტ!..—ბატუქუაკ ააყალწან ილთახძამგზშია არასა აალგმგლხგნ აჶარა დნალაგთეიტ აფჰიგს ქგნცგცშია იტიაზგჲგ. ლხგ ზლაწაკგზ აჩგთ ყაფშ აალხგხნგ ლხგლჭთგ ინახჲგლშაახჲგლშგნ აფხძგ ლჭთალგრბეიტ.

— ააფგნრა ჰზააიტ ოჟიშთა,—ლჰიეიტ აფშთა ლგნდუა, ახა ათაკუაჟი ილმაჰაძეიტ, დაჩთაჯარა დგფშთუან უსყან. აჭთგმყუარა დაჭთგნ ლქჲგში კუამკუამუა. აფჰიგს დაამაფხაშაშია, უაჰა აკგჲგ ლგმჰიაძეიტ,—ლჩთნამალგრიაშთეიტ. ფგთრაკ ირგზთგნჩრახა იტიან აჳგჯაგჲგ, ინეიხუაფშთგ-ააიხუაფშთუან რგლაფშთქუა ნეიჳყჲა-ააიჳყჲაუა. ახუჭგ აწიგუარა დალაგთეიტ.

— აბათკან ეიფშთ უშაპყჲო, იხულოუკააიტ!—ან ლგფშთქა დიზგუამწუა ლშამხგ დნგქუგუან დაალგრთაგუთასიტ. აფშთქა ეჭაგჲ აწიგუარა დალაგთეიტ. ან ლლაკგწაქუა ჳთარხულაკნგ ლაფხჲა ლჰიგნწირაქუა ააფლგრტგნ, ლგუფჰიგ აათგხგნ ახუჭგ იქჲგში ინგქულგრხხთიტ,—უზგარა უჶეიტ ჰიაგჲგ ნაცწანგ. აფჰიგს ბგრგ დხუცუა დგშთტიაზ, იაალგრყჲანგ დაზგთრგსშია, აყუართ აყჲამსარ ანაფსაყჲუა აიფშთ, აჟიგრქჲ-ჟიგრქჲჰია ლცია დნახა-აახან ილგბლგნ ლაფხჲაწიყჲა აწიყჲგრტჰია დგნკაჟციეიტ. აფჰიგს ბგრგ დციგს-ჟგსუა დტიან, დგქუიარც შთგლთახგზ მჳაშო დუალგუაშთუან. აგუარა ჰია ადგჲგლ კგლწია ილხუწგჳრგნ, ალჳა ხუხუაძა იოუშთუა აიხამჳა იქუყჲა იცონ ადიგლბა, ამშთგნ ეიქუა თგნჩ დუ აშგჟტიი ამრა ზხგჭჭალოზ ახგქუ იაჳჳრნგ იახჲცოზ აშთგბჟ ლულუან. ჳგმჳახგწყა, ანაარახჲ აიაწიარა ახგჳლონ აბნა.

დაჩთაზნგ ეიფშთგმკუა აფსაბარა ჭთგცძა იგურლჲაწია იყან უი აჩთნგ. აგუფჰიგ ზციოზ ახუჭგ აკრგჶარა დააყუწგნ, იბლა თგრხახა იან დნალგწაფშთიტ. ან აზნგკაზგ ახუჭგ დააიცალკთიტ. ახა ლგუ დააბლგნ, ილყაყოზ არასა ცრაქუა ლგბზ ახგციქუან იააიზგლგან, ლჟცია აქუტატა აფშთქა იჭთგ ინთალწეიტ.

ან ახუაჭგ იჭთგ ინთალწაზ იხულასგნ, იჩთეიმგურლულუან აიმჰიარა დაჭთგნ. აფჰიგს ბგრგ იზგხლგრყჲაზ ჰია აკგჲგ გყაძამკუა აყგრ-ყგრჰია დააჩჩეიტ აზაარა ლზააზშია. ლხაფგცქუა აჟაქცა რგქუტატა ამჭთგრყუარა ეიფშთ რჩთეილშნგ, ხაარაკ ლგწაძამკუა, ადიახჲგ იააციგრწიტ. უი ლგჩჩარა, აფჰიგს ახუჭგ დზკგზ ლხგ იაქულწეიტ. ლფსახგ ჳეიცრალთეიტ აკგ ლჰიარც ლქჲგში ინგქუხხთუა, ახა ლჩთააშაქულკთიტ.

— აბორჟთომ ძგ ბჟიუაზარ ნან კაკაშა?—ათაკუაჟი ლკარზინკა აფათლგკა აათგანგ ლჳგზა ლახჲ ინალგრხხთეიტ ილლგრჟიუაზშია ირყგმ-ყგმუა. ლჳგზა უსყან ახუჭგ დლგჟჟონ დყუნდ-ყუნდუა.

— შიგჟილაგუ ნწიააიტ იზაკუტი გუჟილოუზეი იშიგმოუ!—დააშიიიტ ან დციჰაშთჰაუა. აფშთქა დაალგუდლგრლულუალან—უაბ უიეიფშთხაპ იაგჲა უბზიახარგჲგ!—ლლაკგწაქუა კთალაშცაკთიტ. ათაკუაჟი ლბორჟთომ ძგ აპროპკა ახკუციაან აძგ აყურქჲყურქჲ ჰია დნახუა-ნახუან ლფათლგკა აჭთგგუ-ჰია ნაყ ინგქულგრგგლტ. ლნაპგ ნალგრხ-

ჟეიტ აპონჩიკქუა ათირა იაჭჟგზ იახჲ. ლცუა დგნთაფშჟგნ, აჰიგნწია აგუწატატა ჩავრაკ ელაგუანგ იაციგრგანგ აფგრტლარა დნალაგჟეიტ. დაჩჟა სატინა ჩავრა შჟკუაკუაკ უი იააბიოზ იაალხნგ იააფლგრტლან, ა-მაათკ აფარა მაათკ-მაათკ იცოზ იხჲგჟიკუაჟი აკ-აწკჲგს აკ-ეიციანგ ლნაპგ იააქულჟეიტ. რუაკგ დაზგკაჭბეიუა ახაცია იანკნგ იფსხაფსგზშია ირკუატალჟეიუა — აბრი იაანაგაუა აპონჩიკქუა სგთ! ჰია ინაიდგლგალჟეიტ აპონჩიკ თივგ დგხუაახუთუა დახჲგგლაზ. აპონჩიკ ზთიუაზ ათაკუაჟი ლმაათ აალგმიხგნ, დნახუაფშჟ - აახუაფშჟნგ ნაყ ინალგმწარშინგ იჭჟგნეიხჟეიტ. ათაკუაჟი ლმაათ ააშთგლხჟიტ დშჟგნხჟუა. აზნაკაზგ იაალგდგლკგლჟეიტ ჭჟგმთძაკჟუა, ახა მგცხუ დახჲგუცარეიმკგზ იაახჲგმძლჲგლშან,— იუაზეი უარა, უხგ უაქუითმი!.. დიაქუფარგზშია ლჩჟგყაწანგ, დნაიხჲძან დაალგრხგნჰიიტ.

— იარბან უარა სმაათ ჭაფშძა იზუდუმგლუა?— ლნაპგ ნაიქულრხხჟეიტ აღჲარა ჰია დინგძბოუა ლარა ილტინგ უალ დუკ აქუგზშია. 'აპონჩიკ ზთიუაზ ათაკუაჟი ლმაათ ანუმერ შჟანგწხჲაზ ლგრდგრნგ დნაგჲაჟეიტ აპონჩიკ ზთახჟუ ჰია იბჟგ რგაუა. არი ავაგონ ითაზ, ართ ზეგჲ რბონ. ახუფაჩჩარა იაჭჟგნ რხქუა ლარყუნგ. ათაკუაჟი ალზგმბატიბარახან,—უკუბა სნახაგგლააიტ აარა უსნგჰიაანძა!..—ლჰიეიტ დანაახგნჰიგ, ლგუ ფჟიუა.

— უნან სხგ სსანდაზ, იზბო ზაკუზეი, აბნიწიყჲაგჲგ აბგსთა დარჳგზშია იფაშ იგრჳრნგ დხჲაფშჟნგ დსგხუამფშჟიტ. უაჟიშთა უნხა. ჰარა აჟიგტიტიი ახგხუ-მუხუქუა ჰრაზყგ ზლაცაძაზ აბრი ილაგჲგ იუბოიტ.

უარგჲგ სარგჲგ ანგში აგუთა ეჳგჟჟაან ჰაწახგჲგ, ანკჲა სფსგ ანთაზ ეიფშჟ სააუჭუშიანდაზ, უხგ აგართა უზგმდგრუა, უაალგუაშჟუა ციგჲალა ადიგ უქუსგრხარგნ. უარა აგურძგა იუეილჲგზგჲგ იააინ ისაშაკჟუა აკუნ სშჟრგზნგყუახჲაზ. იარა უსგჲგ უფსგ იაფშიმახჟეიტ სგჭკუნ ზურაბ იახჲა დახჲსგცგმზ. უი დგუქუშიარ უიმწაქურქუაშუა უსირბარგნ!.. ათაკუაჟი დაარა დიზალიტ აპონჩიკ ზთიუაზ. უი რხგ ნაიხდგრჲან, აჟიგტიტიი რფსთაზაშაქუა რგუალაგურშიან იშჟციაჟიოზ, ათაკუაჟი ლგუ ააფშჟაან, აუეიმადა ჰია ინეიმალთიან აწიგუარა დალაგჟეიტ. რხქუა კნგ იაატიეიტ აჳგჯაგჲგ. ათაკუაჟი უსგჲგ ჯაბაჳგკ ლაკუნ ნაანატი-აახგსგჲგ. აშიგ ლშიგნ ლოურაზოუროუ. უი ყაზშას იშთგხნგ ილგმან ლარა ილწასხუზშია. მცხუ ილხალგრშჟთუამგზტ ილგუაკჲაძამგზ აძი დფსგრგჲგ. უი გურჳალგარ აკუნ. ათაკუაჟი დხგრქუაქუა დახჲტიაზ ლარა ლწას მჩალა დაარა დიზხუციტ აპონჩიკ ზთიუაზ. დაარა დლგძბეიტ, ახა აწგხუტიან, ლარა ლჰიატიალა აკგჲგ შჟგყამლოზ ლდგრგზშია, დააქუფსგჩჰაიტ ლფარაქუა ფხჲაკჟუა,—ბარა იბხაროუზეი ნან, მაკჲანა ბგფჰიგზბოუპ,— დნალგწაშგცტ ლჳგზა. ბაფხჲაყა იაგჲა ბზიარა იბზგფშჟუპ. სარა რგცჰა საჟიგმთგჩჟხა სგფსგმთაზგჰიან, იბგმბოი დაჩჟაძიგ უიყუაწ აბნი აგუაშაჟიწიყჲაგჲგ იშთახჲ სეიარხანგ დცეიტ!—აპონჩიკ ზთიუაზ დაალგუალალგრშიან დნეიზალიტ დრჳაგჲ.

— აამთოუპ ზეგჲ ყაზწაუა დი, აამთა!— ინაცლგრლზიტ კაკაშა.

— აამთოუპ ააი, ნან, ახა ბარგჲგ იბგბარგუზეი, ანცია იშჟიჰიარა ბგნხოიტ, ბხაწა ილა.

— უი სხაწა, ბარა ბყნგ იახჲგსჰიო სმინაუათუპ, ახა (დააფხაშაზშია) დჩჟადოუპ იოურაზაუროუ. იააიარჰიო ზეგჲგ რზგჰიან, დხგს-ხგსუა აიჰაბგრა დრგცრაპუა დრგშთოუპ. აკოლხოზ აგუ იზგნაკძო ჯიშოიტ.

— იბმუძახტ ბარგჲგ, ბგზლგფშჟააუა ზაკუზეი, დგნხაჳგზარგჲგ იშჟგბთჲხჟუ ბნგყუიგოზააიტ, უაჰა იარბანუ!..

— ისთახჟუ ილსგრშჟაგუშოიტ. აბარ ჳგმზ ინრეიჰანგ იწუეიტ აყუა სანშა იყნგ სიგეიჟთეი. ქჲაფ ზუეიტ... ახა სარა ბსეიფშჟუმა დი, ბარა ბგჭკუნ დახჲბგმოუ. ანცია შიეიგიმგრხააიტ.

— სგჭკუნ ზურაბ იგუახუტიგ ანცია დახჲგგძა!—ათაკუაჟი ლგჭკუნ დიზგუდუუა იძბახუ აციგრგანგ აჶაქჲაჰია აციაჟიარა დნალაგჟეიტ დიხგჩჟხუაუა.

— იგურწყულ ბზიოუპ, ნან სგჭკუნ! ფჰიგს დააგა ჰია იაბჟგრგოიტ, ახა აწარა ზმამ ქგთა ფჰიგზბაკ დთაყჲა-თასუა სგზლგდტიალომ ჰია იუამ.

— ააი, გუშა!— ინაცლგრლზიტ კაკაშაგჲგ.

— ნასგაგ აიაშთა ჰჰიოზარ, აძგ იწალაზშიაა ნხაკ თგფჰაკგაგ დსგნყაა-ნგრუა უჩთაბალგშკლაუყრი.

— მშიან ზურაბ უაჟი ამაწურა დაბამოუ?— დაალფგკლთეიტ აფჰიგს.

— აუალაფახუ ბზიანგ იოუეიტ ნან,— ინაქულგრცცაკთიტ ათაკუაჟიგაგ.— უაჟიგ აგაყა აკოოპერატიახა ეიჰაბგს ჰია დიარგთეიტ. იმაწურა ეიჰარტიიტ. ქართ ხგმზ დგყან, აწარაქუა ირეიჰაუ დალჰარგახეიტ. ოი, ნან, იან იაფხაა იფსგშთა, უსყან იაჰაგაგ აკგრჰამაგუშან! ახა უი უაჟიგაგ იაჰასაბქუა ბზიოუპ!—დნალაგთეიტ ათაკუაჟი.— იაუა ანაკსგაგ, აკრააგართა იდგრგუშოიტ, აკრგ ეიჭთირცააუეიტ, უი ილა აკუგუშოუპ იახაагაგ აბას ჰაზლაყოუ. აქგთაქუა რახა დანგყაზ, იყაიწაქუაზ ნან... ახა უი არა იზჰიატიუზეი...—ლჩთააცილგრშიეიტ ლარა ლხალა.

— იჰია დი, ბზგციშიუაზეი, იზაჰუადა!..

— მაპ, ნან, იზათახთუზეი...

— იყაიწარგზ დი მგჟთდა აქგთარჭთგ?— კაკაშა დაცფგჰიან დწააიტ დლახჭთგხძა.

— უი ბაყუწ ჯოშთ. ურთ ზეგა არა იჰჰიო ჰალაგარ, იზგფსოუზეი. აბნა ალგმჰა ამოუპ რჰიოიტ!—დგნხაფშთ-აახაფშთიტ ათაკუაჟი აბნა ჰია ავაგონ აკნგწყა იახაазგლჰიაზ რაციაკ იამანშიალამკუა იფხააძაუა.

— იშთგბჰიარა იბციგფსხაოუ ირგმაჭთოუპ, იჰია დი სგბთახგზარ სარა სგურა ბგმგთუოუ, მამზარ იზაკუზეი!.. ჰაი ნანხთეიტ, ისჰიარც სგუ ითაძამგზტ, ახა სგუ სჩთანძამკუა სბგრქუიტ.—დნალაგთეიტ ათაკუაჟი ლციაჟიარა.

— იყაიწოზ ნან, აკოოპერატია, ამალ დუ აცუპ, აკრააანაგოიტ... იშთფაბასჰიარეი, უი დახაგხუჰახუთუაზ, იააიუა იცაუა ამალ ზეგა იარა ინაპგ იწიქუან. კაკაშა ზურაბ დააიწაშგცტ.

— აუს იცგზუაზ აკგა იზგუამთაძოზი? დწააიტ ილჰიარგზ ლდგრუაზშია.

— აუს იცგზუაზგაგ გურამგართას დანგყარწოზ რაციაძან, ინაიქუპაპან დგრკთუან, ახა ურთ იჭკუნციან, რაციაკ იაზყაზაქუამზტ, რაციაკ იამანშიალამზტ აყგნტი, იარა იხგ ითარფანგ აკუნ იშთნგყუიგოზ. ჩთგძგალა მაცარა იხგ ნაბქგა-ააბქგან, აკგ დამკძუა დკუაფძა დაატიუან. უი სარა იშთგსჰიო ოუმა, მამზარგაგ ჯარაკ-ჯჯარა ოუმა ას ახიუაზ. ზაყაჯარა იაგაა უს რზგ იზაშთშთხაან, ახა აუს იმყუწამგნშიალახაუან. ირგზყგ იზლაკგზ, იაფხაა იფსგშთა სარა, დაშცგლახთეიტ, იქუჭთიოიტ. უი დამბარ იფსუეიტ, იარა დშთეიბგოუ სარა ანცია სშგ. აწაბგრგ აზგ, უი ფასა-ფასაგაგ ახუჰახუთრა დაზყაზან. ზნგ აძი აკ იითარგნ, ზნგ დაჩთაძი დაჩთაკ იმიხლარგნ. მაცალა მაცარა იხაშიალოზგაგ აბანძანაძოზ. აჰაჭა ჰია სგუ დააташიეიტ ათაკუაჟი ლგჭკუნ ზურაბ, უი სარა დგზდგრუან ჩარაკ აყნგ ატგლბაშრა ალა. უაანძაგაგ იძბახუ საჰახაან, ახა ეიჰარაკ ამაცა ასრალა.

აბჯხატირა бზია იმანგ ჰია დრგფხაძონ. ახა сарა даара миტиძакгаг дгсгуалашиомзт. уи знгк акун дангзбахаазаз. усуан агг анижи даапкгн астол ихсмгршиотгр уалмм иჰиан дгрзгшаქუкთუамзт. ацицаქუа агг шთგртаз атуан иагудиწონ. абჯар сგშиот, сგмხгсგр сხუартам ჰია афшимацია иჩთგრჭთიშააუან დააპკთუან, დხагахონ. იჯგмშქუа ეიქუაწიაძა, იხგ-იჭთგ ებახა-ებაფთ гаангаашთრак იქუპაპან აკუნ დშთგყაზ. უაგგ ჰარакგკ, დაგაგჭქუნციამზტ. уи сიზხუცუან акრааамта. დციგრაყა-цიგრასუა гагаწას дгзбонб. сгუ сჩთანძამკუа აჰაჭაჰია сгუ данааташიალაკა, амца гасხადდუан. сгмგалацია ргмაძაქუа иზლაციაჟიоთზ алгагара рჩთაზგრკხაან, ახა дგრგагაგ иჰანტაუა иალан уи атаკუაჟი лგჭკუნ имაძაქუа წგხუა фწიаара ргмაძამკუа. арбаლაქუа реифшთ еიჭთაფшთუа иტиан. даჩთа хუба-ფба минუთ ргლა атаკუაჟი лგჭკუნ имაძაქუа далაჩთხუან, иჰიанგ დკუაფძა დაატიеიტ. აწგხუტიანძა инაცგლწеიტ—иара сგмшთ ახა имамზტ аყგнტიი, ჰфара иწიახგზ фგთკ ахгიხგნ исითеიტ, аყუა бца ჯара акგ бზგხუჰახუთუазар-ჰиа.

абарт сგмфგხაашიაგუшеიტ. — иააцიგრლგთеიტ კუალაფფшთძа хუჭგკ аყგнტიი, алгмჰарგკქუа хфа, კ-мациаზკ, нас наპხაწა бზиაკ. каკаша დქურქუაшუа даалგмყუწახхгიტ атаკუაჟი.

— исგრბеიш დი, исგრბеიш!— илგмხნგ деი лაჰაუа инарჰიგ-ааრჰиუа дахუაფшთუან лგუ лზაყუმგთუа.

— ართ ხჲცქჲაქუოუპ ზეგჲგჲგ!..—აშ-
ეთანალგლთეიტ იზტიგზ.

— ააი, ხჲცქჲაქუოუპ. ჰფარა ზეგჲ ჰზგ-
ტუაზაროუპ იაჰთახუგჲგ!.. აბრა ინა-
შიგნ უი აძბახუ ალა აციაჟიარა ია-
ფგთრაამთაკ რჩჟგრთგნჩნგ იტიან.
ლგმაძაქუა ანგლჰია, იააირა დუკ
რშზაზშია იფხჲაძანგ ლგბლაქუა თგრ-
აუაა იტიაზ დრგლაფშუან. ათათგნ
ახა სგზთარა რუა დარბანუშ ჰია დხა-
უა დტიან. აფშქა იან ლშამხგ
ტიაზ აიციკჲგსრა დაჰჟგნ იბლაქუა
ლაუა. ადიგლბა იქუჯრნგ აცარა ია-
აჰისაქუა უი აცაშა რგზთგნჩრახან
იშტიაზ.

— ბახუკ იაყაროუპ ადიგლბა უჰიეიტ ჰია,
წგსძაკუა ჰაშჟფაგოი ანცია ბზაბაა
რბან!—ლგუ იაახუეიტ ათაკუაჟი დჭჟა-
ჭჟაჩჩო.

— იბგუაფხამა დი?—ლჩჟაალგრგგზმალტ
მაგჲგ.

— იუგუამფხო აკოუმა, მგქუშიატი აქუ-
იარჰჟიაშაზეი.—უნან, არი ზხუცგზ,
უხგმწააიტ, იააურჩაქჲზეი!—ათაკუაჟი
ჰა ადიგლბა აგუბლრა ლოუა დალაგონ.
ტიი აჰიასაწლჟეიფშ ლხახუ ყუაშძა
ეიქუაწია ილხაზ იაწუბააუან. უი
იწიგწიმატაყჲაძა, ხაარა მაციაკ აწა-
აძამკუა აკუნ იშჟგყაზ.

— მაკჲანა ჰაბაყოუ, იაგჲა ჰგუანარფხაპ.
—დგფხაშოზშია ლხგ ნალგრყუიტ აფჰიგს.
— აჯაბგმბეიტ, ოჟიგგჲ ბაყუმწძაცი ბლაფ
რა!..

— უი ათაკუაჟი დზგრჩჩაროუპ! —ინა-
ალგრხხჟიტ დგრჳაგჲ.

— ჰაი, ნანხჟეიტ, უი სარა სახჲარჩჩო
გყამ. უი ბარა ბოუპ მაკჲანა იამან-
ახარა...

— იარბან სარა ეჰა სგზმგნშიალოუ?
— მაპ, ბარა იბნაალოიტ—ჰიოუპ ისჰიაზ!
— იარბან სარა ისნაალუა?—დეითაწაა-
ილზეილგმკააძოზშია.

— აციგმზკრა, ნან აციგმზკრა!
— იააიბარჩჩეიტ აჳგჯაგჲგ. ადიგლბა
აცჰა იაზააიგუახო იანალაგოზ,
დჳაწყჲან ახგში დკგდგზხალან
ლგფშიტ. აძლჲგ—ებაჶო დძააფშჟგ-
აყნგ დანნეი,—აბრი—აძგ შჟცო

შიცააიტ იზგსგუახუქუა ჯოუკგ!—დააშიინ
ლგჟცია ნაყ ინაშთაწან დყუნდ-ყუნდუა
დააიასგნ ლტიართახჲ დნატეიტ. ლგუ აზა-
ჰაწა-ჰაწა უა ჟიაბჟ ჭჟგცკ ლგუალაშიან,
აჰიარა დნალაგარ ციგჲა ილგმბაუა ლჳგზა
ლახჲ ლგბლაქუა—აშჟაყჲა-შჟაყეიტ. სარა
ურთ უაჰა რაციაკ სრგდგმხალჟეიტ. აძჳჟა-
ტიი აიხამჳა სტანცია აყნგ სანგლბააუაზგჲგ,
რხქუა ედკგლანგ იყუგნდ-ყუნდუა აიცია-
ჟიარა იაჭჟგნ. სარა აქგთახჲ სცეიტ. დარა
უსგჲგ იახჲაკუტიიზი იზუსციაქუაზი ელ-
კაანგ ისგმან. სგუ ითან იმცა ქჲად-ქჲად-
ხა, ახა აქგთა იჭჟგცძა იანგზბა, ბზიაბა-
რაკ იყუანდაძა ისგნათეიტ. ურთ (სხანარ-
შჟთუან. სალანაგალაუან უი აბზიაბარა.
აიფგნრა აფშჟნუბალუან ზეგჲგნჯარა უხგ
რგდუნგჰიალარატიგ აჯჯაჰია აფსაატი რა-
შიაჰიაბჟ ახჳლონ. აშჟკოლ ჭკუნცია რშიყუ-
ქუა კნგ, იჭჟაფხა-ჭჟაჩჩო რაფხჲა რგუქუა
რყნგ აგუილ შითქუა არკნგ იგურღჲაწია
აციაჟიახა რეიბამთაუა აკგ რგუ იდნამგრ-
ჰიუა ისფგლონ. არი ეიფშჟ აგუაზჰარაქუა
იხააძა აქგთა ანგზბოზ, ადიგლბაყგნტიი—
სთაკუაჟი დგსხანარშჟთუან. ახა დრჳაგჲ
ზნგ-ზგნლა მცანგ დნასგცრალონ. სახჲცოზ
აჰაბლაჭჟგ სნაძეიტ. სზგშთაზ აუსგჲგ,
რაციაკ ახმგრწკუა ელსგრგჟეიტ. ახა აჩჟნგნ-
ტიარაკ უბრაატიი ათგფან სცყან იალს-
ჰიაარა სზგმდგრუა. ბზია იზბეიტ. აბაჰჩა-
ქუა იქუფშჟ-ქუფშძა აშითრა იაჭჟგზ სფსგ
ნარგლახუა იცონ.

უი აქგთა კაკაშა იბზიან დადგრუან აყგნ-
ტიი, აჩჟნგ ჯოუკჟი სარეი ჰაიციაჟიარაყნგ
იაასარჰიეიტ კაკაშა ლხაწეი ლარეი ელგწ-
ნგ იშჟგყაზ. იმააიბუა იანალაგა, ელდგრ-
გახჲაზაარგნ, ახა კაკაშა დრჳაგჲ დინგ-
შიარც შჟგლთახგზ აუაა შჟგინგლწახჲაზ
უიგჲგ ნასარჰიეიტ. ამალა ლარა დაზაალ-
გარატიგ დიქუგუღუან. უი ას აკუნ სხაწა
ისთახუ ილასგგძაგუშოიტ ჰია დგზიქუბა-
ჯჟუაზ. ახა ისჰიაზ აგურა განგ იყან, უი
უაჰა ფჰიგსს ჰია დშჟლგხუამფშჟუაზ.

II.

ამშჟ ახულარა აჩჟაზნაკჟუა იალაგჟეიტ.
აზაუად აზააქჲ ჰია ჭჟნათუეიტ. ანა-არა
ალჳაქუა ხუხუა-ხუხუაძა იჳეიუან. გუფ-გუფ
აკოლხოზაჭჟ აუს ახჲგრუაზ რაშიაბჟ აკაჳ

ჰია არხაქუა იქუკუა იგონ. იგუშთგხგან. ამშთ ალაშცარა აჩთააზნაკთიტ. ამრა ითაშიაზ აშიაფშ ყაფშძა აჟიკუან იაწაუბააუაზ იშიაყდახდან. იშთგლაშცარა იაალაშცეიტ. აუხა სარა აყუატიგ ადიგლბა საცცარც სგყან. ახა ადიგლბა ანაასგუალაშიალაკდ, სგუ დააწალონ ათაკუაჟი ლგჭკუნ. უი იხუნგა აგუარაჰია ისფაჰალუან. სგუ დთან, სხუცრა დალან. აწხ დაარა ინეიგუეიტ. აიხამკა სტანცია აყნგ ამზეი აიაწიაქუეი რგქუჭჭო ადიგლბა იაზგფშთნგ იგგლაზ ყაიმათკგკ გყამზტ. ახა აიკგზცია რგშთგბჟ რაციან ადიგლბა ახდგნძა ააიხდოუ ეილაჰკააუეიტ ჰია არელდს რლგმჰაქუა ადწან ეცკლასუა ახუმარრა იაჭთგნ ათათგნ ეიბარხო. რაციაკ მგრწგკუა ალაშთარა აგუწგრჩ აშთგკდგბჟ ლულუანგ იააჰადგგლთეიტ ადიგლბა. აბჟგ იმროუციაკუა იწიაან ხმინუთკ რკნგწყალა აშთაცაჰია დრკაგდ აჭთგნანახთეიტ. ოჟირაანძა ასამგრყულ ზხიბაჰიოზ აჭკუგნცია, ეზცასუა ზეგდ ვოგონკ აყნგ ეცთალთეიტ. უაყაგდგ ახუმარრა იხთეიბაგალან, ეცკლასუა იტიან. აპატიტონ არჰიარა იაჭთგნ გუფკგკ რჩთააიზკნგ, დაჩთა გუფკგდგ რგხქუა ეჭთაკნგ ებარხუთ-ხუთუა ეიბარჩჩო აციაჟიარა იაჭთგნ. ახა სარა უსყან ხუცრაკ სნთანაგალან სტიან, სშთანხანგ.

ათაკუაჟი ლგმაძაქუა სგუალაშიან, ისზგმბატიბარახაუან. უი უაკ დშთაშთალარა სგძბონ. სშთგფშთუაზ აკუმკუა, სჭთაფხდა ისგმარიაშთართან აციგრდალუ აყნგ კგჯა აჩეკისტცია რგხუდა აყაფშჭუა არკნგ აძი დრგმან იააიტ ნაყ-ააყ იააიდტიალან დნადგრტიეიტ. რგუთანგ იდგრტიაზ იჩთხგრშიაანგ, იხარამზ აკგ დახდგრყდაზშია აკუნ დშთგყაზ. იბლაქუა უახგნლა აცგუ აბლაქუა რეიფშთ ირკუაიცეიუა ლაფშთგლა სააიმიდეიტ. აზნგკაზგ რაციაკ ხრგკუაას დყასგმწეიტ უი. ახა აშთახდ დააგუცარაკნგ აშთაცაჰია ხუფშთგრთას დააყასწეიტ. ადგქჰია სხუ-სკგ იქაქაძა იკასგდფეიტ. იარაზნაკ მცანგ სააიმნადეიტ უი იგუალ. დგზდგრიტ უი: ათაკუაჟი ლგჭკუნ ზურაბ იაკუგნ. სარა ზაა სშთიდგრხდაზ მკაშო აკუნ დშთსგხუაფშთუაზ. ისგუალაშიო სჭთაასხთეიტ ზნგ იტოლბოშრაყნგ იჩთშთგყაიწაქუოზ. ხუფშთგრთას დააყასწეიტ იშთფოუბოი სჰიარგზშია.

— უან ლჟიგტი წასქუა რკლა ულააძაწიყდაზააპ, უს ანგში აგუ კგწწლგრჩააიტ!— აასგუახუიტ სგუანკლა. იარგდგ აკრაამთა დსგხუაფშთუან, ახა აწგხუტიანგ იხგ ააირწსგნ ილაირყუიტ, ილოუწაზოუპ იააურგხთუა ჰია აანარგო.

შჷ. ინალ-იფა

ლ. კუწნია იპოემა „შარიზან“ აგხაქუა რზჷ ჰგაყა აქია

I.

აფსუა ლიტერატურა იზლაჭჷოუ ალა პოემაკ ნეიწგხნგ იარა ალგარა შარდა აკგრ აწანაკჷუეიტ. ახა იჰამაქუოუგჲგ ცქჲა იაჰზეილმგრგაცტ. აკგმთა ხგმფადა აფხჲავილაფშჷ ახგზაროუპ. აბას აკუხარგნ დგშჷგულჷუაზ ლ. კუწნიაგჲგ იპოემა ჰჷგც „შარიზან“ დახჲნალაგოზ აბრი ეიფშჷქუა იყაზთგჲგ:

„...ახა მაპ აკგ ჰაციშიაშჷამ“
აკრიტიკ დგყოუპ უი აზგ,
ილა იამბო გრაკ ჰია ნხაშჷამ
ზეგჲგ ჰაირბაშჷტ იახჲა-უაწიგ.

„იახჲა-უაწიგ“ აკგრ ცაქუეიტ 1933 შჷ. რაახგს, უსყან იმიცგზ აკრიტიკგჲგ იახჲა შთა აცჰარაჟიჰიარა იურტი დყალახეიტ, ახა მაკჲანა „შარიზან“ იშჷაქუნაგოუ უაპგ დახგმციაჟიაცტ. ავტორგჲგ აგულრა იგუფნაწიან აშთახჲ იპგმთაქუა რგლაგაშა იფსახჷუა დალაგჷეიტ.

ლ. კუწნია რაფხჲა იიპგზ „შარიზან“ ცქჲა უაპგ იგუეიმთეიტ. უს აკუზარ იყასწალაკგჲგ უაპგ იმბოზაპ იჰიან, იხგ აცკლაფშჷრა აირმაჰგნ, იაარმარიან „დაურ“ იპიტ. ჰარა ჰახჲახუაფშჷუა „შარიზან“ იაგჷუ რაციოუპ, „დაურ“ უი აასთა ეიჰა იკუადოუპ... ახა ოჟიგ „დაურ“ იტიგ აკუმ— უი დაჩჷაზნგ,—„შარიზან“ აილგრგარაზგ ჰახციაჟიაპ.

II.

„შარიზან“ აფსთაზაარა იალხნგ ხაზ-ჭგდალა უაპგ დგზგხციაჟიაშჷა ტემოუპ. ატემატიგ ანაჰჰიო იაარმარიანგ ჰაზნეირ ქუნაგამ, იზბან აკუზარ ადუნეი აჭჷგ ატემაქუა რაციოუპ; ურთ რალხრეი, ნაპყაზალა რეიჭჷარტიარეი აპგმთა აჩჷეიხარაჭჷგ აკგრ რგწარკჷუეიტ. „შარიზან“ ტემას იამოუ აფსუა ჟიგტი წას ბააფსქუეი აფსთაზაარა ჭჷგცი რეიქუფარა ოუპ. ავტორ იშთიხგზ ატემა იაგჷუ აჰიარა აკალა იანაკუზაალაკჲ ილულუაციოუპ, იზბან აკუზარ ახუჭგ ხგხჲ იარბოუ ატემა შთა დაარა აკგრ აახგწუეიტ; არი ატემა ნწრა ამამ, იფსუა ტემოუპ. უი გუართან აშიყუპპციაგჲგ არი ატემა დაარა „ირწიგუახეიტ“ ას ზაჰჰიო აჟიგტი წასქუა რაქუფარა აამთა, შთა იცოიტ ჰია აკუმ, ახა აფსუაკ აკალამ ააშთგზხგზ უი ადა შჷამახამზარ დაჩჷაკ იმპგიტ. იახჲატიი ჰაფსთაზაარა ლაშჷარაან ტემა ფშჷაარა ზეგჲგ აუახუამა ლაშცაქუა ჰაზგრთალარგზეი. ჰაფსთაზაარაჭჷგ იყოუ ამც ხაწარა მაცარა ოუმა? არი აზგ უსყაკ ჰიატიგმზტ, იზბან აკუზარ „შარიზან“ იახჲატიი პგმთამ, ახა ააიგუა ირპგზ „დაურგჲგ“ არი ახჲ ალა ხარა იცაციომ.

ტემაკ აშიყუპცია ირაციაპნგ ირგარ ყალოიტ, ახა დასუ ზეგჲ დარა რკლასს ლარფშჷგგა ალა იახუაფშჷნგ რტემა ამათიახუქუა ეიჭჷადგრტოიტ. არი ზგხყჲო აშიყუპპგ იდეიას იაფხჲა ირგგლო ზეიფშჷროუ ეიფშჷ ოუპ, აიდეია ზახჲძუ აშიყუპპგ იქუირგგლაზ აზწაარაქუა რთაკ აყაწაშა ოუპ. უბას იაჰჰიოზარ „შარიზან“ იდეიას იამოუ აჟიგტი წას ბააფსქუა იაგუ რგშათა ლულუაზარგჲგ ასოვეტ მჩგ აან რგმჩ ლასსგ იშჷმაჰხაშჷა, იშჷნეი-შჷნეიუა იაგჲშჷგქუბაძაშჷა, აუააგჲგ რგჩჷშჷგრფსახშჷა ატიგ ოუპ. არი აკგრ ზწაზკჷუა, პნგწყალა აწაკგ დუ ზმოუ აზწაარა ათაკ ლ. კუწნია ზაყა დაქუშიანგ იყაიწაზ ჰნარბაპ „შარიზან“ იაირბაზ აუაა რსახჲა აილგრგარაზგ რგხციააჟიარა.

„შარიზან“ ანხაპ ნანამგა დიფჰაუპ. ავტორ ზაყა ლხგწუა იჰიომ, ახა დქუფშჷზარ ყა-

ლაპ, ლგფშჯრეი ლსახეი ლგხჯძ ადა ეგჯ-ჰაზდგრუამ. წაბგრგნგ, აშიყუ აციაჭჯგ იჭა-მოუპ ახუდოჟნიკ ითიხგზ შარიზან ლსა-ხჯა, ახა უი აშიყუ დაფხჯან აკუძამ შარი-ზან დგშჯთგიხგზ, ბაშჯა იარა იგუაფხაზ ძლაბ ხციგრგჯალაკ დანიწეიტ. ლარა უიგჯ დზეიფშჯროუ აშიყუ აცია შიახუაფშჯგრ იჟიბაპ: მგლროუმა, დაჭროუმა, მამზარ უი შითგუპ იჭიაშჯამა? აძიგ-ჯარა აკგ დგლა-ხან, აჭაუაჭჯგ ხგხჯგჯგ წაყაგჯგ დეიფშჯგმ-კუა ხალათა თბაა-თგციკ ლშიხგჟლანგ ლნაპ-ჭუა იახჯაბალაკჯ ირხახან ჯარა დგფ-შჯუეიტ — მრაზარგჯგ ზდგრუადა დგზზგ-ფშჯუა, ახა ზეგჯგ ირდგრუეიტ ამრა იშჯი-აშჯოუ უაგგ დგშჯზახუამფშჯუა.

აშიყუ ზეგჯგ იამოუპ 74 დაყჯა. ადაყჯა 15 აჭჯგ რაფხჯაძა...

„...ხგმა ფსგმა
აში დაახგწგიტ აუანთა ლგმა
დგჩჩო დგხუმარუა „შარიზან“.

აფხჯაკ დგურლჯოიტ, შარიზან ლციგრ-წშა გზიოუპ ნაყ ეიჭაგჯგ დეილჯხაპ ჭია დგულჯუეიტ, ახა უაჭა უმფსუანდა, დაჩჯა ჯარა ზაწიგკ ოუპ შარიზან ლჭჯგ ააიხგხნგ დახჯგჩჩო. აშიყუ „შარიზან“ ანახჯძგიწა ილგხჯრგზეი, იყალწარგზეი ჭია დგფშჯუეიტ აფხჯაკ, ახა ავტორ იძლაბ იშიაართოუ აკგ ეიფშჯ აკგრ აამთა დწიახნგ დიმოუპ. ზნგ-ზაწიკ დააციგრყეიჟთეი ოუმა ზეგჯგ წგიტ, ლაშა იშჯგითახგმზ ფჭიგს დგიზაარგჯეიტ აჩარაგჯგ იხუჭგმკუა ირუიტ. უა აჭკუნ დგ-ყან, აძლაბ დგყან იხუმარიტ, იკუაშჯეიტ, აშია რჭიეიტ, — მაჩხუმა აჩარაჭჯგ აჭჯარ იყარწაშჯა,—ახა შარიზან დუბაძომ ჯარ-გჯგ. აშიყუ დახჯნალაგოზ „შმათ იფჭა დთგფ-ჭან, დსირხა დტიან“ ნას აშთახჯ იაალგჭუ-შიან დგფშჯქახოზმა? აფსუალა ათაცა და-ხჯნარგო ანხუფჭა ლოუპ რაფხჯაძაგჯგ ჳგზა გზიას ილოუა, ახა კურანწგ დგყანაწა შა-რიზან გზიაგჯ ციგჯაგჯ აკგ ლგმჭიეიტ. ლა-შაზაწი იასონ დგრშიტ, ახა შარიზან ლა-ლგრძგკ კალთიო ააბაძომ. იზგხყჯა ჭაზდგ-რუამ, ახა აგ. ლ. კუწნია აგურლჯარეი ახუ-მარრეი, აგუალსრეი დგრციიხჯჩოიტ შა-რიზან.

აბართქუა ზეგჯგ რგშთახჯ (ადაყჯა 59) შარიზან ლგლაბართა სმოუაზააპ ჭია აფ-ხჯაჳ იგუ ააირთგნჩუან ეიფშჯ აწგხუტიანძა დააციგრწუეიტ ლარა იასონ იშაურაზგ.

„ჩჯნაკ იტიანგ აჟია შჯეიმგრდოზ
უი აუს დუ აძბახუ შჯგრჭიოზ
აშჯგრჭია დჳაწყეიტ შარიზან...
...სარა სგყოუპ სარა სშაუჯუპ,
სარა იზუეიტ საშა იშა“ ჭია.

იაჭნარბოზეი არი? არი აკალა იაჭნარ-ბოიტ შარიზან ზგუ ეიცჭუა ფჭიგზბაკ შჯლა-კუზ, ახა ასთან დლგქუშიან ზაყა ირმარიან ახუჭგ იეიფშჯ დახჯხგნირჭიგზ ალა ანაფშჯგგ ლგგუთაკგ (ლგგუთაკგ გზიაზუ იციგჯაზუ აკუმ აუს ზლოუ) უაგგ დლგქუმშიარგჯგ ილზგნაგძომზტ ჭია იგუ იაანაგარ ყალოიტ. უი ანაჳსგჯგ არი იაჭნარბოიტ მაკჯანა აჟიგტი წას ბააფსქუა შარიზან ლგუ აჭჯგ აშთა ჭანგ იშჯრგმოუ. არა შარიზან იყალ-წოზ, დახჯცოზ ჭია აკგ ეილგრგანგ იყაწამ. ალუშიაკ ფშაალა დშჯგყოუ ამაციგსრეიფშჯ ლგუ ააიცრაშიან უაჭა აკგ დაზგმხუცძაკუან ლაბჯარ შთგხნგ დგთყჯანგ ლჭჯგნალხჯეიტ. ახა ასთან ჭააიზგძგრჳგპ აბრა:

„ჭარა ჭშა აზაკუან იაუეიტ
იკნგ იამოუპ ურთ ზეგჯგ თაკჯუპ“

ნას „ურთ ზეგჯგ თაკგზარ“ ილშუადა შარიზან აძგნაარჭჯგ დცანგ აფშჯა დაზგ-წგმყჯუაზარ, მა აგულაცია დგრმეისუაზარ? აბას ალა ავტორ ზაანაწ იდგრუან უი აგჯშჯალგმშჯოზ, ახა აჳგ ფსგჩჯ აჳგ ჯბა-რა ალათიანგ ამჩ შჯალარწო ეიფშჯ ირჯბარან, ირფშჯძარ ითახგნ აპოემა, ახა აფსგჩჯრა იზახგმყეიტ უეიზგჯგ. არა შა-რიზან იყალწო ჳნგწყალა დაზგყაწამ, გა-შჯა ჩჯგრბაბარახჯეიტ უაჳგ იგუ აწაყგნძა იზნეიუამ, ილჭიო აჟია აგურა იზგომ. ზნგკ შარიზან დანხგნჭიგ აჳნგ დააიაანძა ზეგჯ ლხაშჯთგზშია იყალჯეიტ. ზეგჯ მარიახჯე-იტ, ზეგჯგ მანშიალახჯეიტ. აკომჭჯარ ააინ შმათ იუსქუა ზეგჯგ ყარწეიტ, ნასგჯგ უს იარჭიოიტ:

„იასონ ჭჳგზა იახჯა დააბომ,
ახა დგყოუპ იმცხურა იაჭიშა
ზეგჯ იეიცრაჭიშოუ შარიზან“.

შარიზან ლჳგზცია აალგკუშჯან იაშარა ლზააუეიტ ჭია ლარჭიეიტ ხგჳ ლზგრუა იალაგჯეიტ, აკომჭჯარ დალარწეიტ. ლაშა დშჯგყამგჯგ დგშჯზაწიგმ დგშჯთგნხადამ ლაბჭჯაბა ილბო დანალაგა ჭიარას იათა-ხჯუზეი

„შარიზან აგურლდა დგშთნახტ“
არი ზამანოუპ, ას იაგდგყალარ აკუნ ჰა-
ა ჰტოგლაჭთგ, ახა ზეგდგ ჭთჰიარაკ-ჭთჰია-
აკ რგმოუპ, აუაკგტოკსა დგმპგლგმ იახდუ-
ახგუ იშთუთახგუ იანუთახგუ დგუზგრ-
შთამ. ას აშიყუ იანუწარ ყალოიტ, ახა
ასაბარაჭთ უს იმარიამ, აუაკგ იშრა იცაზ
ჭგბქგკ მწგცკუა აკომჭთარ დალალოიტ—
არი მარიაძამი? ას იაარმარიანგ აყუდგდგ
ჯგრფომ. აშიარგცაკ აკუჭგშ ეიფშთ უკგწ-
აკნგ ახრა ახგციქუა უხთეიგალაზარ უი
უარა უალამგჩთხუაროუპ. იბზიოუ უბრი
ოუპ, უი ჩნგკ ამკა ანუირბალაკდ უადხა-
ლარგდგ, აჯაბაა უბარგდგ უხალა უკგდლან
უხალაროუპ

„აკომჭთარ რმაძანგყუგაკგ კურგ
დგგლან დციაჟეიტ დაარა კრგ“

ახა ავტორ იდგრუაზარ ციგდამზტ აბრი
ციაჟეარა მგცხთუ იბჟნახგრ შთალშთო აუს
ზჟნძა.

ეი აშთახდ შარიზან აკრა, აფხდარა ლწე-
იტ, აპოლიტიკა ლგხშთგკ აზციოიტ, აქგთან
აჭძა ხგს დრგმან, აიზარაქუა ყალწალონ,
აკოპერატივ დგწან აბართქუა რყგნტიი:

„ზეგდგ რგლა დგსსირხთეიტ შარიზან“

ხგმფადა არი ილგლშთაზ მაჭგმ, ახა დაა-
რაგდგ ირაციამ ჰარა ჰტოგლაჭთგ არი ზლგმ-
შთო დაარა დმაჭუპ. შარიზან ლაკუზარ უი
ეწაგდ ლგლშთარგდგ ყალონ, იზბან აკუზარ,
ადგ დილამკაშაროუპ ავტორ იშთიჰიაზ
ალა. ნასგდგ ართ ილგლშთაზ რგლა მაცა-
ხა „ზეგდგ რგლა დგსსგირხთეიტ შარიზან“
ახარა იაამთამ, იმგცხუპ.

ართ ირჭგდანგ შარიზან ლგყაზშაქუა ზე-
გდგ ჩთეილა იაარფშთგმ. შარიზან ლარა
ლტაი ფსაბარა დნგყუნაცაძომ. იასონ იფ-
ახუ ააგარა მანშიალახარ მა შარიზან შაუ-
ხა დანცოზ ასთან დლგქუმშიარ დგბჟაძძო-
შარგნ ლარა ზგნძა, იზბან აკუზარ მაშიგ-
ახუ შარიზან „ლუარდგნ“ დახდცალაკგდგ
იწკუზცო. არი აშიყუაჭთგ შარიზან ლგფ-
ახიზაარა დაჩთაკგ იახდმგრფშთგკუა ახგ
ანარკნგ აწგხუტიაიანგნძა იყაფშშძა იალდანგ
იაახოზარ აკუნ, ახა უი გყამ არა. აჟეა
ეუაზ დუქუა გუაგა-გუაგაძა რჰიარა აწკგს
ულაგმზი შარიზან ლგფსთაზაარა აამთა
ეწხძა ჭთგც ჰაზთაგგლოუ იაჭთგრფშთნგ
ეურულაგდგ“, „თბაარალაგდგ“, „გგლარგ-
ლაგდგ“, იაარფშთგზარ? შარიზან დგძლა-
ბუპ ნას უი ილგმაძამი ხუცგრთაკ, გულრაკ?
იზლათიამხაზეი აფჰიგზბა დზგრფშთძო,
ოუმა ლგლზგრშთო, ზეგდგ ირზეიფშთუ აბ-
ზიაბარა? აბას ალა ჰარა ჰახდახუაფშთუა
შარიზან ლსახდა აკ. ლ. კუწნია იზაამგრფ-
შთიტ იშთაჭუნაგაზ.

ხარაძა ეიღდუპ იას ან ისახდა, იასონ აფ-
სგშიალა „ანასგფდა“ ჰია იზჭთუ იოუპ,
ნასგფდას დყაზწაზ აჟიგტი წას ბააფსქუა
როუპ. რგულარა სასრა დგყან არშნა ჰია
ფჰიგზბაკ—

„ზგხგ ზგხშთგკ მგცხუ იბზიაზ“,

უა დნეილონ იასონ, უი იარა ბზია დგი-
ბონ, დანიიმბო—

„დგდგლგი ჟიკანი ზეგდგ იციმაჭუპ,
ჯარა დაკთუამ, ჩალდა იმქაცტ“.

იგუთგხა ანგრაციახა იზგმჩჰაკუა ილთეი-
ჰიეიტ დზგრგუაყუაზ:

„მგცხუ ბსგუაფხთეიტ, ბკგზარა სთახგუპ,
სგფსგ ანგრხარა ბნაპგ იანუპ“.

ართ იასონ იაჟიაქუა ჯარა აკალა ჰაზ-
რგვალომ: ურთ ხააუპ, იფშთძოუპ, იყუშთუპ,
ნასგდგ ზეგდგ ირეიღდუ იგუ აწა იწგწნგ,
აძგხდ ეიფშთ იცქდაძა იკაზ-კაზუა იააუეიტ.
აბარ ათაკს ილჰიო:

„იზძომ ბზია უზბოიტ სარგდგ,
ახა სათოუმწან, უსყუაწ ზნგ,
აცარა სთახგმ ას სფგრნგ,
ისთახგუპ სააფშთგრც მაქკ უეიზგდგ,
ფგთრაკ სნაფშთააფშთგრც, ხუჭგკ ზბარც,
სდგრრა მაჭგდგ ფხდა იაზსგრჰარც“.

არიგდ იასონ იაჟიაქუა ირეიციაძამ. აბ-
რი ილჰიაზ ადა არშნა ლტიგ აგდჰაიმთეიტ
ავტორ, ახა არა ილჰიაზ ახუჭგდგ იაჰ-
ნარბოიტ არი იყუშთგზ, აუს დუქუა ზეუ
ითაზ, ზგფსთაზაარა ბეიაზ აძიგ შთლაკუზ.
ათაკ ილჰიაზ მაძამ, ჰიარას იათახუზეი, ართ
აგგჯაგდგ იააიბაგოზ რაკუნ, ახა დარა
აიციაჟიახა რგმთაკუა, რგბზიებაბარა ყუან-
დაძა იშთგფხოზ დაჩთა შოუკგ ნარგბჟალან
უაჰა ეიბამბო იააიცრგრყეიტ. ჰარიხან აფ-
სხურახდგ დახდცაზ

„სირკ აბრი ჰია ზმახცი იანგრკთუა
ფჰიგზბა ბზიაკ სა დგზბეიტ“ ჰია დააიტ.

უი ჰაჭკუნ დიზააჰამჰიარ ყალომ ჰია იაა-
ქუგგლტ შმათგდგ ლარგდგ. იასონ არი
ითახგმ, იარა იუს იარა იბარტი დგყოუპ,

უი ანაჳსგჷგ არახჷ იარა დაჩჶაძი გუკალა ილულუანგ ბზია დიბოიტ, ახა არი აჭჶატირა იააძაზ იგუთგხაქუა რზეილკააუამ, ზგუ აჟიგტირა ალსხჷოუ შმათი ჰარიხანი? ურთ ზგშთოუ აფშჶრეი, ასახეი, ამალჶი, აჟილჶეი, აბგხჷძი როუპ.

„ზაკუზეი, იხჷზეი, იაჰაზეი
იან დიზგმდგრუა, იაბ დიმბო
...ას აკუზარ, რჰიატიგ ხჶეიმწაზარ
ჰა ჰაჭკუნ იოუპ ჰია დაჰთახგმ“

აბას რჰიო იალაგჶეიტ იახჷაგჷგ უახაგჷგ. ურთ ეგჷარუგჷგ ირზგმხუცშჶაგჷ, მა დაჩჶაკ რგწაზგალაზგჷგ დუბარგმ, ახა იასონ იყაზშა ზლაფშჶქაზ ალა იანი იაბი დგზრგგუთამსიტ. აბას დაზხუცგნ იარა იხგ აგუხჷაა მკგკუა იანგრგმუძა დაქუშჶაჰათხან აძგნ ჰანაში იფჰა კურგნწგ, იხაან იიმბაცგზ, ბზია იიმბოზ დააიგჶეიტ. ახა იაარგაზ ათაცა

„აშით ბზია აფშჶა იჭჶნარწიაზ
ზჶვგ ზხაარა ზეგჷგ კაფსაზ
უი ეიფშჶ ლგხჷძ ლგფშჶა ცეიტ“

ნასგჷგ:

„ეს შჶარ ციაჟიარას იყალწეიტ
რგვნგ იაფგრწნგ ხაზ ცარა“

აჟიაკალა, არი აუავგ თგნჩ ხჷაალა იყაზ შმათ ითააციარაზგ ღმათხჶეიტ, უავგ იზგმჩჰაუა, ზხატიგ მაცარა იაშთოუ ხაასკ ლაკუხჶეიტ. ფშაალა იშჶგყაზ დშჶააიზწიყჷა აბუნტ რგლალწეიტ. იასონ იჩჰაიტ იახჷგნძალშჶოზ დლაბჟეიტ, დაზირხუციტ, ახა ფსგხუა ანგლმოუძა ლგვნგყა დდიგქუიწეიტ:

„სან, საბ რგმალა ირტიანგ
სა სგნხოიტ ჰია ხაზგ სცანგ
უი ეიფშჶ ბზანწგკგჷგ იყალომ.
...იზგმუზ ანაკუხა სახუართამ
ბცა იახჷგბთახჶუ აკვჷგ სჰიომ
უი აზგნ სწიგუამ, სჯაბომ“ ჰია
ლჶეიჰიეიტ.

არი ჰაჰიშა „დკაიჟიტ“ ახჷგძგრწან ხჷმგძლ დუს იშთგრხჶიტ კურგნწგ ლაშცია, ლას დგშთგრხჶიტ იასონ. ჩჶნაკ აქუჯმაქუა რეიფშჶ ინეიზკგლატიან გუბლრა ყამწაკუა ასგს იავგზაზ აგჷზხარაძამზ იგუ წგბლაა დგნკარგჟტ:

„იასონ იგუ ფჩჶგ ინგქუსუეიტ
აფშჶა ყუანდა იასუა ხააძა,
ამრა ვგზაკ ეიფშჶ იხუმარუეიტ
იჭჶაფხოიტ ხგხჷტი იჰარაკძა.
ახა ურთ ილა იაბომა
იყოუ, ინუ იაჰაუამა
გუმბგლ ნაპგლა დთადგრხჶეიტ.
ტსა შჶჰამლა იციეი იჟი რბგლძეიტ
ამვა დუ იგაზ აგუთანგ
უა დგზბალა, უა დზაჰადი
დეიქუზკდა თგნხას იმადა,
იხაგგლოუპ ჟივან ხგბრანგ
გუაბანს ალგჷგლ ხჷშიაშია იწოუპ
აშიაფგჯაპ ხლაფშჶვგს იზტიოუ“.

არი ჰიარა ათახგმკუა დაარა იბზიანგ ივგუპ. ნასგჷგ დარბანხარი იასონ ფშჶქა ალააპკქუა ირჶაზ არი იაფხჷან დაარგცჰაზგმშარა იზხარალა არი? აჟიგტი ზაკუან იახაროუპ. უი იაცნგყუანგ აუპ შმათი ჰარიხანი რგჭკუნ ფჰიგს დშჶიზაარგო. უი იაზხუცნგ ოუპ კგრნწგ ლაშცია „რგხჷმგძლ“ შჶგრხგრხჶუა. ახა იასონ ისახჷა აგრა დუ ამოუპ. იასონ დგყუბგყუშიო ენაგჷ ავნგ დგყოუპ. შმათ იჭჶალა აკომჭჶარ დშჶალალაზ ჰაჰაიტ, ახა უაჰა ჟილარ ირზეიფშჶუ აზგ უსკ იუანგ დააბაძომ ითააცია დნარგლგჰიჰიანგ. არი ხგმფალა იასონ ისახჷა ახუ ბჟჶანატიუეიტ.

შმათი ჰარიხანი მგცხჶუ ახციაჟიარა რთახხომგზტ ავტორ იგუ ითოუ ცქჷა იჭჶგ იაირჰიოზარ. ართ ჟიგტიუააუპ დგრრგლაგჷ ყაზშალაგჷ, ლამგსლაგჷ. შმათ უავგ ჰალალგუპ, დრაზგნ, ახა იგუ დუნ იგუ აარტნგ ჟილარ რზგ დგყან.

„...იჩეიჯგკა ხუჭგ კნგ დგგლან
ბზიალა შიააბეიტ ჰია დგრფგლონ...“

—იფჰიგს ჰარიხან

„...ცუთა-ჰაბლა ეიმლგრყჷონ
გულაგჷგ ზლაგჷგ ზეგჷგ დრგხჷძონ“

ართ რჟიგტი ხუცრა ზგნძა ილულუაძოუპ. აბარ ჰარიხან ილჰიო იასონ ფჰიგსს იზაარგო დგსთახგმ იჰიარ ჰია შარიზან იანგლჭჶგწყჷა:

„იმურ ჰია ბაჟია იშჶფალოუ
ბარა უს ხჷაას იშჶფაბგმოუ
ჰა იაჭჰიო ჰჰიატიგ დახგფან
უაჰა ცართას ჰია იმოუზეი...“

ციაჟიარა ათახუპ ჰიაგჷგ ილგფხჷაძომ უი ლარა. შმათ-იფა იშოურაზგ აუაა რშაპგ იკჶუეიტ,—იარა უიზწააუაზარ აციაჟსარაჭჶ ხუართა იმამ აშაურა ანაკჶუხა იარა

...ილცგმშთ ჰაზდგრუამ,—ახა შთა აუაა ...უშხჴეიტ, აბნა ლაშცარა ილწიტ, ასო-...ტ მჩგ ამრა კახაა ირგქუფხოიტ, ურთ ...თა ირთახგმ აციგჲა - მცციგჲა აურა ...უაჳშრა. შმათი ჰარიხანი რგყაზშალა ირ-...ნხაზ რფჭა ზაწიგჲგ დთადგრხარ ყალონ, ...ხა მაშიგრნგ ასთან დლგქუშიან ამჳა ციგჲა ...უაშიშიგრ დგზქულაზ ახჲგნტი დგხგნირ-...ჰიიტ. ასთან ყუშძაკ, შმათრაა ზთახჴუ, აიაშა ზჰიო ჭკუნაკ იოუპ, უი აკომმუნისტ ...ჳა აქგთან იმჳაფაზგო დრეიუოუპ, ეიჰარაკ უბრი იმჩალოუპ შარიზან იანაამთაზ ამჳა ბზია, ამჳა იაშა დგზლანგლა ასთანი შმათი ჰარიხანი რგუ ითაქუაზ იახირხუიტ. ურთ იშზნეიუაზ აფსხურაგჲგ იაყუწტ, ნასგჲგ „ირბონ აკგრ ფხჲა იშცახჲაზ“. რგჭკუნ დარა რჰიატიგ დგშთანარხაზ ეილგრკაან ეიჰარაკგჲგ უბრი იარგუაყჴუან:

„იასონ სგმშ ჭჴიკააიტ სგუ
...ზეგჲგ რეიჰაგჲგ... ისხაროუპ, იფ-
სრა...
ისხაროუპ... იფსგშა აბრა...“

აბართ ჰარიხან ლაჟიაქუა რგლა ინწიო-იტ აპოემა.

შმათ იფჭა დრააძოიტ, იარა იცხრაა-უეიტ, იფა იწგნხურას ირაციაჳნგ იზგგლტ. ადუნეი დნგქუფშ-აქუფშნგ არი იმბაძა-ქუაცგზ ზეგჲგ ანიბა ილა ხტგიტ, იხუცრა ხუჭგ-ხუჭლა აჩჴაფსახჴუა იალაგჴეიტ.

ნას აბას იჰოიტ:

„ახა იზბან? ჰაყაზ ჰარა
ადიგ ჰაქუზ ფგთრაკ არა...“

ართ აპოემაჴგ დაარა იჟიაბზიაქუოუპ. არი იაჰნარბოიტ ასოვეტ მჩგ აან უაჳგ ეგჲა ხაზ-ჭგდი გუაყრა დრგქუშიარგჲგ აფსთა-ზაარა იგუ შჴახგმშიო არი ზეგჲგ დაარა იბზიოუპ, ახა აბართ რეიფშ აჟიაქუა:

„ზაკუზეი აშოურა ზახძუზეი
უი იახგუზეი იაწგხუოუზეი?..“

1933 შშ. აზგ აფსუა წლაჰიგსთა შმათ იეიფშგზ იჰიომგზტ, შმათ დქუფსგჩჰაუა იგუალაშიოიტ იჭკუნრა ხაა იცაზ:

„ეჰ, აკაწიარა სანგქუტიაზ
წაყა სგრახჴუ კგდნგ იჰიუა
სარა სხუცუა თგნჩ სძგრჳუა,
აფსთა, აშხა რახჲ სანგფშუაზ
ხახჲტი ხრა რჳაშ ბჟგმზარ შთგბჟგმგო
ამრა სგქუჭჰა აფშა სგმდო“.

არა იხგსხჲოუ აჟიგტირა ირფშძოიტ შმათ, ახა ეგი ადაყჲაჴგ ზგნძაკ დაჩჴაკ იჰიოიტ, ჯარა-ჯარა შმათ „დკომმუნისტ-ხონგ“ ჰაფხჲა დააგგლოიტ. უაჟიგ შმათ იაჟიალა:

„აუაა რჟიგტირა რშუეიტ, ჯარგჲგ
ხჴეიგძარა რუამ
ფგრხაგას იყოუ აკ დგრტიაძუამ,
ახაჰი რშგ იქუწა ჟაჰიალა
იცყჲა-შიყჲა იფგხხა ირგოიტ
უი ათგფან აჰჴატი დგრტიოიტ“.

იზახძუზეი არი? შმათ არა (მაკჲანა იფაგჲგ დრგმშგცტ, აკომჰჴარგჲგ იმგცხ-რააცტ, ასთანგჲგ დიმაციაჟიაცტ) სახჲა ფორმალა აპროლეტარტი რევოლიუცია ზგშთოუი იყანაწოი იკაძა იაჰირბოიტ. ხგმფადა არი მჩგდაროუპ შმათ უაჟიგ იჰიო უაჟიგ იხგირბგოიტ, აკრგ ზწაზკჴუა აჟია დუ-ქუა იარა იტიძამ, შმათ იჰჴალა ავტორ იაჟიაქუა იჰიოიტ, ახა უი შმათ იაკუმზტ იზგრჰიატიგზ. აჳ. ლ. კუწნია აპოემა ალ-გარაან ხუჭგჲგ დუგჲგ ზეგჲგ აჟიგტირა აარგმხძანგ „იძიძიანგ“ იკგლგიგარ ითახუპ, ახა აჟიგტი წასქუა „შათანკგლა რგქუხრა“ უს იმარიამ, უი აუს დუ იახჲაგჲგ ჰაფხჲა იგგლოუპ.

ჰაზლაციაჟიო აპოემა აიჭჴარტიგშა, (კომ-პოზიცია) აიდეია ცქჲა იაანარფშჴუამ. აბ-ჟჴეიჰან აშიყუ აწაკგ შარიზან ილხჲგმსძა-კუა იცოიტ, ახა დავწახაძოშია ანიბალაკჲ მაშიგრლა შოუკგ რგფსთაზაარა დნადი-ჰიალოიტ შარიზან ეგჲგრთ ზეგჲგ ლხჲგ-ფშნგ იყაძამ, შარიზან ლხატი ფსთაზაარა ლგმაძამ. ნასგჲგ, შარიზან აუაჳგ დგზშუა უაჳგ იახჲგნტი აკომმუნიზმ მჳახჲ ლგიასრა ირმარიან, ქუფარადა იარბოუპ. „შარი-ზან“—„ახუშჴთაარა“ პოემოუპ, იზბან აკუ-ზარ აჳნგ იდიგლწნგ ადიახჲგ იყოუ ზგნძა იმაჭნგ იაჰნარბოიტ. უი აამთაზგ აკოლხოზ-ქუა რზგ კლასსლა აქუფარა დუ იყაზ აქგ-თაჴგ არი აშიყუ აჴგ ზგნძაკ არბაშაკ აიმოუძეიტ, არი ალა აჳ. ლ. კუწნია ზწაა-რას უსყან იყაზ ზეგჲგ დრგხციაჟიან რთაკ ყაიწანდაზ ჰია აკუძამ იაჰჰიარც იაჴთახჴუ, ახა ატემა იიგაზ აფსაბარა იზლგიხგზ ზეიფ-შჴრაზ, ეიბარკგრას იამაზ ხგიტგრ იარა ატემა ახათა ეიჰა იათიხონ, ეიღჲხონ.

იაარკჲაჰჴძანგ, კუწნია აჟია იჭჴოუ ატიგ.

აჳ. კუწნია იაჟია ფსგშია ბზიოუპ. ასტიხ-ქუაგჲგ იბზიან, ეიქურშიოუპ. იაagაპ ჳბაყა ჭჳგრფშჳგგა:

„შმათ ტკჲაცქუაკ იკგნ რციბ რხგიხჳუან
აბარწაჭჳ დტია იმწგში ხგირჭუან
იცცგშიხა იაჰიგზბა დუ იკგნ
ეიხა ეიგუშირა იზნაუა
იზირკლაკჲ აზგ იმცაგუუა,
იტკჲაცქუა ფგთკ გრშჳან, ფგთკ ციგნ
ამგშჳ გო ცგუკ უა ურთ ირხატიან
ზნგ ირშიუა შაპგლა იაკჳუან“.

მამზარგჲგ:

„ჳნგცგფხჲაძა ირგჳნგლაშჳონ
აგაზ ციგმზაქუა ხხაძა
შთაზაჳგკ იეიფშჳ იკ ინგყუონ
ამზა მპგლხა ილაშჳაძა“.

შარიზან აჭჳგ ჯარამკუა-ჳგჯარამკუა იაა-ბოიტ კუწნია აჳრაჭჳგ ივ. კოლონიაი, დ. გულიეი დგშჳგრჭჳგფშჳუა, ურთ რჳგშა ბზია შჳგრჭჳიწააუა. აბარ აჭჳგრფშჳგგა:

„დგშჳგუაზგრუაზ დგშჳგგუჟიაჟიოზ
უს ციგჲალა იხგწიტ იფსგ
იხგ იჭჳგ ასახჲა იმჳაშოზ
უა ეიცაკჳიტ ერაზნაკგ
...იჩჳგხუა მგჟჳდა ნაფშჳგ-ააფშჳუა
შარდა აამთა უა იხახჳეიტ
იახჲცარა ამბო იშჳანხჳეიტ
დგშჳგფსგზ ანადგრ იფშჳგკუა
ახგ შჳხაზ აჳნგყა ეიხჳეიტ
ამჳა იშჳანგზ იცეიტ...

არიჶმა დგჳუა დახჲაშთოუ აკგრჯარა იფგრხაგოუპ კუწნია აჟია მგცხუ ინარ-ჰიოიტ. ნასგჲგ იპოემა ზეგჲგ 14-14 სტრა-კალა ივგუპ. აკგ დახციაჟიო დგშჳნეიუა იჰიატიუ დანალაგალაკჲ 14 სტრაკა ნაიგ-ძარც აზგ ეგჲზწაზგმკჳუა აჟიაქუა ბჟეიწოიტ, მა იიჰიახჲოუ ეითეიჰოიტ. იაჰჰიაპ:

„...უახჲ იუაჰაზეი იუბაზი
ჰგურლჲარატი ეიფშჳ იაჰზააიგაზი
ძიგრ დუბამა უახჲნეიზ აჳნგ
ძგკურ დგყაზმა უინიამა
ცქჲა იუთახგზ უზიაჰიამა
უნხჳეიტ კგრ უტიაზმა უიზგფშჳნგ
უაჟია რთაკს იიჰიაზეი უეიზგჲგ
დგრზააიმა, მაპ რციიკმა ზეგჲგ“.

14 სტროყა ნასკძოიტ იჰიან 28 აჟია ივგიტ, ახა ასყაკ აჟიარაციაშია იიჰიაზ ხუბა-ჶბა ჟიალა იჰიოზარ ყალონ. აბას აჟია მგცხურაქუა დაარა ირაციოუპ აპოემაჭჳგ არი იბჟნახჳუეიტ აშიყუ.

აბას ოუპ იშჳგყოუ ჰარა ჰახჲახუაფშჳუა „შარიზან“ იაგქუოუ შჳგრაციოუგჲგ უი აფსუა ლიტერატურა იალჰიანგ იაჰაზკა-ჟუამ, ივნგ იჰამოუ ზეგჲგ რგშთახჲ იგგლა-ძამ. „შარიზან“ აფსუა ჟიახაალა ივუ პოემა შახუპ. უშთარნახგსტიი ივგმთაქუა რჭჳგ აჳ. კუწნია იწაგჲ ეილჲუ იაარლასნგ იშჳაჰირბაშჳა ჰარა აგურაგანგ ჰაყოუპ.

შჳ. ინალ-იფა.

ახქუა

ადაყჲაქუა

ავგზა იოსიფ ვისსარიონ-იფა სტალინ ასოციალისტტი კრურა აჶგრხაწა ჰია ახჲძ ითარაზგ სსსრ ირეიჰაძოუ ასოვეტ აპრეზიდიუმ აუკაზ 5
ლენინ იუს ანაგძავ დუ ავგზა სტალინ იახჲ 7
სტალინ იზგ აშია 10
იჰარლულუაპ ჰტიგლა ახჲჩარა აუს 11
ასოვეტტი ეპოხა აპოეტ დუ 13
ფხჲაყა 16
ანდრეი მაქსიმ-იფა ჭოჭუა 19
აძგხჲ 22
ჯამბულ 23
აპოეტ იაშია 24
ამჳან 26
აჶრონტახჲტი ასალამ 27
სგფსადგჲგლ იააძაზ აფგრჳგ 28
რიცა . . . . . —
აკონსტიტუცია 29
სკალამ 30
აყარმარა 31
არ ყაფშ . . . . . —
ბააი სგმგშჵ, სგლაშჵარა 32
მაიტიი აშგჷ 33
ბზია იზბო! 34
კოსთა . . . . . —
ილოუწაზ აუპ იააურგხჵუა 36
ლ. კუწნია იპოემა „შარიზან“ აგხაქუა რზგ ჳბაყა აჟია 41

☆

თაკზგფხჭჵუ არედაკტორ **არ. არძინბა.**
ატეხრედაკტორ **ა. კაფშ.**
თაკზგფხჭჵუ აკორრეკტორ **მ. ზაქარაია.**

აკჲგფხჲრაზგ ირგთოუპ 20/V 1940 შჵ. აკჲგფხჲ აარხარაზგ ანაპგ აწაჳუპ 21/VI 1940 შჵ.
აქჲ. აფ. 70x90 სმ, 3 კჲგფ. ბლჲ. გყ. კჲგფ. ბლჲ. აყნგ 57,600 დგრ. აზაკაზ № 3438.
ატირაჟჵ 1100. აფლიტ № 546.

აფჰიგნთშიყუთგჭჭრთა ატიპოგრაფია, აყუა, ლენინ იულ., № 6.

